

Kwekerij De Groene Prins

BAMBOE CATALOGUS

2023-2024

Ontwerp en tekst: Hans Prins
Fotografie en aquarel: Anki Heinecke
Hans Prins
Rob Komala
© Copyright 2023: De Groene Prins

SPECIAAL ...

voor mensen die houden van avontuurlijk tuinieren en graag spelen met planten

foto voorkant: *Fargesia 'Dawei'*, een zeer goede kruising tussen *F. muriellae* en *F. nitida*
gemaakt door Jakob Visscher
foto achterkant: carport in aanbouw

INHOUD

BAMBOE IN NEDERLAND	8
Groei	9
Bloei	9
BEMESTING	11
TOEPASSING IN DE TUIN	11
Als solitair	12
Als bodembedekker	12
Tussen struiken of bomen	13
Een bamboebos	14
Polvormige bamboes: Bamboes die niet wegllopen	16
"Super" Fargesia's: nieuwe kruisingen	16
Overige Fargesia's	16
SNOEI VAN BAMBOE	20
Dwergbamboe	20
Middelhoge bamboe	20
Hoge bamboe	20
Dikke stammen kweken – wat is het geheim?	22
EEN HAAG VAN BAMBOE	24
Bodem	25
Water	25
Zon	25
Voorbereidingen	25
Het planten	26
Het snoeien van een haag	28
BAMBOE ALS KAMERPLANT	29
BAMBOE ALS KUIPPLANT	31
BAMBOEKALENDER	33
BAMBOESCHEUTEN ALS GROENTE	35
BOUWEN MET ZELF GEKWEekte BAMBOE	37
DE TEELT VAN BAMBOESTENGELS	39
NIEUWE ONTWIKKELINGEN	43
NIEUWE INTRODUCTIES	45
BIJLAGE I - bamboe-eigenschappen	47
BIJLAGE II - vaak gestelde vragen	52
BIJLAGE III – over bamboenamen, boeken enz.	55
Over namen	55
BIJLAGE IV - wortelbegrenzer	56

Rhododendrons stellen dezelfde eisen aan bodem en klimaat als bamboe, en deze combinatie brengt ook kleur in de tuin.

De kwekerij met botanische (jungle)tuin is alleen op afspraak te bezoeken.

ruim 30 jaar De Groene Prins

Dit is de zestiende editie van de bamboecatalogus van kwekerij “De Groene Prins”, die ook van de website geplukt kan worden. Via Google Earth is de kwekerij te vinden op 52°48'08.10" N en 6°04'40.43" O.

Een verbazende ontwikkeling; de boerderij, de kas en de tuin zijn goed te onderscheiden. Je kunt zelfs de bogen van de kas tellen. Om de tuin echter goed te zien is een non-virtueel bezoek essentieel!

De verschuiving binnen het assortiment van uitsluitend bamboes waarmee de kwekerij in 1990 van start ging, naar een gevarieerd assortiment exotische tuinplanten, is steeds verder gegaan. De laatste jaren is het aandeel niet-bamboes geleidelijk toegenomen. Door een jarenlange reeks van winters met ongewoon extreme weersomstandigheden, is het assortiment bamboes weer iets ingekrompen maar de beste soorten voor de siertuin zijn gebleven. Recente winters waren tot nu toe (medio februari) vrij mild, wat de ontwikkeling van veel planten goed heeft gedaan. Ondanks maart 2018 ... toen was de gevoelstemperatuur enkele keren rond -20°C!

De extreem droge zomer van 2018 is door de bamboe goed doorstaan dankzij heel veel irrigatie. Het uittesten van nieuwe bamboes gaat verder, en daarbij zijn het vooral de *Fargesia*'s en *Borinda*'s waarnaar de belangstelling uitgaat, want de meeste mensen kiezen uit angst voor wandelende soorten liever uit het kleine aanbod niet-wandelende soorten. Dankzij het kruisen van *Fargesia nitida* met *Fargesia murielae* zijn er sterk verbeterde polvormige bamboes beschikbaar gekomen met eigenschappen die superieur zijn aan die van de "inteelt"-nakomelingen van beide soorten afzonderlijk. Enkele van de sterkere *Borinda*'s zijn inmiddels volwassen geworden.

Het bederven van de bamboemarkt door weefselkweek kan ik helaas niet tegenhouden, ik kan alleen maar benadrukken dat hier uitsluitend ambachtelijk vermeerderde planten worden aangeboden, zodat ik zeker ben van een goede kwaliteit.

Het “vergelijkend warenonderzoek” gaat nog altijd onverminderd door. Als een plant het hier een aantal jaren goed doet, wordt deze vermeerderd en in de verkoop genomen.

Het complete, actuele sortiment is te vinden op de website, klik daarvoor op “assortiment” op de plantenpagina van www.degroeneprins.nl

De “versteende” tuin was gelukkig een modegril en lijkt weer op zijn retour. Nu is het gangbaar om een tuin als een soort terras met grote plantenbakken eromheen te zien die vaak gelijk met volwassen planten gevuld moeten worden. Bamboe wordt meestal apart in een kuip toegepast, waardoor deze zich niet optimaal kan ontwikkelen.

Voor planten blijft de ouderwetse volle grond echter onovertroffen.

Het “stenen tijdperk” is nog niet voorbij, maar ik blijf proberen om het “exotisch tuinieren” onder de aandacht te brengen. Een trend waar ik van harte aan meedoe, is de “eetbare tuin”. Van veel bamboesoorten kunnen de smakelijke jonge scheuten vroeg in het voorjaar gegeten worden. In deze brochure leest u daar meer over.

Ik hoop van harte dat ik u op de kwekerij mag begroeten!

Hans Prins, februari 2023

Stevige scheuten van de meest krachtig groeiende bamboe uit de hele tuin:
***Phyllostachys vivax* 'Huanwenzhou'**
Bieden een rustplaats aan vele vogels

BAMBOE IN NEDERLAND

Bamboe in de tuin!

Begonnen als een exclusieve plant voor excentrieke tuingekken, is bamboe schoorvoetend aan het inburgeren. Het hardnekkige bijgeloof dat alle bamboe snel de hele tuin overneemt en niet meer uit te roeien is, heeft een snelle acceptatie helaas verhinderd.

Sinds ruim 30 jaar is bamboe in de belangstelling komen te staan. En met recht, want deze zeer snelle groeier kan - mits op de juiste manier toegepast - op vele manieren een tuin verfraaien.

Bamboe behoort tot de snelste groeiers in het plantenrijk: binnen 2 maanden bereikt een jonge scheut zijn uiteindelijke hoogte en dikte! Enkele soorten bereiken in Nederland onder gunstige omstandigheden zelfs een hoogte van ± 12 meter bij een dikte van ± 8 cm.

Over de gehele wereld bestaan er ruim 1000 verschillende soorten, waarvan er een dikke 100 winterhard zijn in Nederland. Sinds ik in het voorjaar van 1990 begon om uit liefhebberij een weiland te beplanten met een steeds groeiende collectie, is de kennis over bamboe enorm toegenomen. Bamboe bleek in vele opzichten een fascinerend gewas te zijn. Mijn volslagen uit de hand gelopen hobby mondde ten slotte uit in een assortimentskwekerij.

Deze catalogus is het resultaat van hoofdzakelijk praktijkervaringen met bamboe onder Hollandse omstandigheden. Ons klimaat wijkt nogal af van b.v. dat van China of Japan, waar de meeste in Nederland gebruikte soorten vandaan komen. Onze winters zijn verhoudingsgewijs arm aan sneeuw. Dit betekent dat de bamboes hier, zeker als ze nog klein zijn, gevoelig zijn voor schraal winterweer. Winterzon kan zeer schadelijk zijn! Hollandse zomers zijn vergeleken met China en Japan vaak te droog. Vooral in de Chinese en Japanse berggebieden valt dan al gauw twee keer zoveel neerslag als hier. Dit betekent dat we extra aandacht aan de vochtvoorziening moeten besteden. De meeste zomers zijn overwegend droog, waardoor er hier extra bevoeid moet worden om stagnatie van de groei te voorkomen. De droge zomers van de afgelopen jaren hebben ons met de neus op de feiten gedrukt: extra irrigatie in de zomer is essentieel voor optimale groei.

Bamboe verbruikt met name op windere plaatsen veel water. Bovendien is de relatieve luchtvochtigheid hier gemiddeld lager dan op de natuurlijke groeiplaatsen het geval is. In vele buitenlandse publicaties wordt informatie gegeven die lang niet altijd van toepassing is op de situatie in Nederland. Als voorbeeld:

een zeer veel toegepaste en schitterende bamboe als *Phyllostachys aurea* is in Frankrijk winterhard én wintergroen en bereikt in het zuiden zijn maximale hoogte van 9 meter. Ook in Maastricht schijnt een indrukwekkend exemplaar te staan in een stadstuin. De minimumtemperatuur die deze bamboe verdraagt, wordt in de meeste publicaties gesteld op -18 tot -20 °C. De praktijk hier in Steenwijkerwold wijst echter uit dat er hier elke winter bladschade optreedt, die niet alleen te wijten is aan vorst maar ook aan harde wind, waardoor de wintergroenheid vermindert. In mei herstellen de planten zich doorgaans weer. Volgens berichten uit Noorwegen overleeft deze bamboe zelfs de winter op een plaats 150 km ten noorden van Bergen, maar gedraagt zich daar meer als een bladverliezende struik. Hoewel de maximaal toegestane minimumtemperatuur aan de kust in Noorwegen niet overschreden wordt, blijkt hier wel uit dat deze bamboesoort zich daar niet natuurlijk ontwikkelt.

Halmen, die vanaf eind augustus verschijnen, worden in Nederland vaak niet meer rijp genoeg voor de eerste kou. Ze kunnen beter in een vroeg stadium verwijderd worden, vooral als ze de neiging vertonen om horizontaal te groeien, omdat ze onnodig groeikracht verbruiken. Uitzondering op deze regel is het geslacht *Borinda*, *Fargesia*, *Bashania* en *Chimonobambusa*.

Groei

De groeikracht van hoge bamboesoorten is enorm. U plant bv. een *Phyllostachys* van ruim 1 meter hoogte (uit een pot van 3 of - beter nog - 5 liter afkomstig) op een luwe en warme plek in rijke en goed afwaterende grond. De beste tijd hiervoor is maart/april (maar later mag ook). Dan zal deze plant aan het eind van de zomer enkele nieuwe stengels gevormd hebben van 150-200 cm hoog, en enige rizomen (wortelstokken) van soms bijna 1 meter.

Na het 2de groeiseizoen zal de plant al 200-250 cm hoog worden, en een breedte van 50-100 cm hebben (afhankelijk van de soort).

Het 3de groeiseizoen levert halmen van 250-300 cm op, het 4de reeds halmen tot 4 meter - bij sommige soorten op 2 meter afstand van de oorspronkelijke plant! Op z'n vroegst na 5 groeiseizoenen (maar meestal pas na ± 10) produceert de bamboe volwassen stengels.

De maximale eindhoogte van recent ingevoerde soorten onder Nederlandse omstandigheden is (nog) niet met zekerheid te zeggen. Het klimaat warmt op en nieuwe groeirecords zijn zeker mogelijk. Het jaarlijks wegsnoeien van de dunste stengels, het in het voorjaar wegbreken van de dunste scheuten en een flinke dosis compost met lavameel stimuleren de groei naar volwassenheid. Lage soorten bereiken hun eindhoogte al binnen enkele jaren.

Polvormige bamboe zoals *Fargesia* groeit ook snel naar de eindhoogte, maar groeit in de breedte ongeveer maar 10cm per jaar en hoeft niet gesnoeid te worden tenzij men een strakke haag wil.

Bloei

Een wijdverbreid misverstand is dat bamboe zich massaal dood bloeit, waardoor hele bossen kunnen afsterven. Dit idee is ontstaan door de dramatische sterfte onder pandaberen tijdens het overvloedig bloeien van wilde bamboebossen. Hierdoor viel hun voedselbron plaatselijk weg. De oorzaak van deze ramp is echter hoofdzakelijk de enorme versnippering van het leefgebied wegens ontginningen door de mens.

Gelijktijdig en overvloedig bloeien is in West Europa ondermeer waargenomen bij *Pseudosasa* in de 90-er jaren. Alle planten hebben zich echter al lang weer in hun oude glorie hersteld. Omdat al deze planten oorspronkelijk van één moederplant afkomstig waren, bloeiden ze allemaal uit deze z.g. kloon gelijktijdig. Hun erfelijke eigenschappen waren namelijk identiek.

Fargesia murielae is op zeer grote schaal vermeerderd, vermoedelijk van slechts één moederplant. Alle nakomelingen zijn ten slotte massaal gaan bloeien, hetgeen bij deze soort het einde betekent. Uit zaad is een nieuwe generatie opgekweekt, die vermoedelijk weer een eeuw mee zal gaan, maar ... deze zaailingen zijn helaas minder gezond dan de moederplant. Ook de verschillende klonen van *F. nitida* hebben zich dood gebloeid. In de tuin van de kwekerij staan allerlei *Fargesia*-soorten en hybriden ter vergelijking naast elkaar.

De kunstmatige kruisingen zoals "Black Pearl", "Dawei" en "Pillar" springen er echt uit dankzij hun vitale groei en winterhardheid.

Ongewoon is bloeien niet. Op de kwekerij zijn altijd wel enige bloeiende bamboes te vinden, meestal herstellen de planten er wel weer van. Incidentele bloei (b.v. aan één zijtak in een groot bos) komt soms voor en is onschadelijk voor de plant. Over de biologische klok, die een bloeicyclus schijnt te regelen, is in feite niets bekend. Je kunt rustig stellen dat het fenomeen bloei bij bamboe nog onbegrepen is. "Bloei veilig" (d.w.z. de komende 80 jaar wordt geen bloei verwacht) zijn de volgende *Fargesia*'s: sp. Jiuzaihou, denudata, nieuwe generatie murielae, nitida (en hun hybriden) en dracocephala.

Chusquea culeou uit Z. Amerika is niet de makkelijkste bamboe maar erg mooi. De bloeicyclus van deze bamboe is variabel maar ongeveer 35 jaar. Van *Fargesia*'s is dat ruwweg 100 jaar! In 2019 bloeide *Chusquea gigantea*.

BEMESTING

De mate van winterhardheid wordt o.a. beïnvloed door de bemesting. In het algemeen blijkt een zware bemesting de planten iets gevoeliger voor het weer te maken.

Gebruik liever geen zogenaamde bemeste tuingrond van het type “4 voor een tientje”! Daarvan is de samenstelling niet zo goed. Ikzelf heb er slechte ervaringen mee (slechte wintergroenheid en slappe luisgevoelige stengels). Er gaat naar mijn smaak niets boven zelfgemaakte compost.

In schrale grond bemest ik met verteerde paardenmest of organische mengmest voor gazons. Mijn ervaring is dat je er zuinig mee moet zijn tenzij je op arme, droge grond tuiniert. Met kunstmest heb ik vrij slechte ervaringen: je krijgt kwetsbare ‘slungels’ van planten die ‘s winters sneller vorstschade oplopen. Goede ervaring heb ik met organische mengmest 10+4+6 of 5+3+2 dus ± 2 x zoveel stikstof als fosfor en kalium in combinatie met lavameel (op de kwekerij te koop). Op zandgrond is rijkelijk toedienen van gesteentemeel zeker aan te raden, omdat het de vochthoudendheid en de vruchtbaarheid van de bodem zeer verbetert. Lavameel is bijzonder rijk aan o.a. kiezel (silicium) in een voor de plant opneembare vorm. Bamboe is zeer rijk aan kiezel (vandaar de harde taaie stengel) en heeft daarvan dan ook veel nodig. Op leemhoudende gronden kan met minder lavameel worden volstaan. Op zure gronden wordt extra lavameel in het voorjaar zeer gewaardeerd.

Omdat bamboe vaak toegepast wordt als wintergroene plant, heb ik hieraan extra aandacht gegeven. In bijlage I zijn de ‘s winters werkelijk goed groenblijvende soorten groen aangegeven. De slecht groenblijvende zijn geel aangegeven. De overige soorten zijn goed wintergroen, maar dat kan beïnvloed worden door winterse grillen. Maatstaf is de betrekkelijk open groeiplaats hier op de kwekerij. In een tuin in een bosrijke omgeving blijft bamboe ‘s winters mooier en wordt bovendien hoger. En naarmate men verder van de kust plant, neemt de hoogte van bamboe toe.

Zorg steeds voor een mulchlaag van stro, blad, mest, schors enz. om de voet van de bamboe. Dat bevordert de bodemvruchtbaarheid zeer!

TOEPASSING IN DE TUIN

Tuinen die door overdadig gebruik van coniferen een doodse sfeer ademen, kunnen een stuk levendiger worden als er wat luchtige en wuivende bamboe wordt geplant. Een bamboehaag als achtergrond geeft een heerlijke beslotenheid.

Ook als onderhoudsarme bodembedekking kan bamboe prima gebruikt worden. In de tuin kan bamboe toegepast worden:

- als solitair
- als bodembedekker
- tussen struiken of bomen of als een (uitdijend) bos
- als haag

Wat U ook kiest, besef het volgende:

Bijna alle bamboes “gaan aan de wandel”; de een sneller dan de ander.

Uitzondering op deze regel zijn *Fargesia*-soorten (vroeger *Sinarundinaria* geheten) en enige minder bekende soorten (*Yushania*, *Thamnocalamus*, *Borinda* en *Chusquea*).

De hardste hollers zijn de *Sasa*’s. Bij ongeremde groei kunnen deze bamboes andere planten verdringen.

Maar ook *Phyllostachys* kan er wat van, hoewel bv. *P. angusta* vrijwel op haar plaats blijft.

Om te genieten van zich snel uitbreidende soorten (de zogenaamde ‘runners’) moet er dus een

begrenzing worden aangebracht in de grond als de bamboe op een beperkte oppervlakte moet blijven. Deze barrière moet 60 cm diep zijn en kan gemaakt worden van bv. kunststof (hdpe-folie), betontegels (niet 100% afdoende) of iets dergelijks.

Dus als u een runner plant, breng dan altijd een barrière aan als u de bamboe in toom wilt houden! Zie bijlage IV voor meer informatie hierover.

Als solitair

doet bamboe het prima. Op open winderige plaatsen kan bamboe na een ruige winter bladschade oplopen, of kunnen stengels afsterven; maar de planten herstellen zich vrijwel steeds.

Overbekend als solitair zijn de fraaie *Fargesia*'s, maar er is tegenwoordig veel meer keus: zeer mooi zijn *Phyllostachys aureosulcata* 'Spectabilis' en *P. aureosulcata* 'Aureocaulis', die de matig winterharde *P. aurea* aan het verdringen zijn, en *P. nigra* en *P. vivax* 'Aureocaulis'. Als er ten minste 5 m² ruimte is kan *Semiarundinaria viridis* of vanaf 10 m² *Phyllostachys atrovaginata* een fantastisch effect geven. In bescheiden tuinen past *Fargesia* meestal beter.

Bij moderne huizen met vaak strakke lijnen is bamboe een verademing.

Een groep *Sasa palmata* (ingeklemd tussen wortelbarrière) aan de oever van een waterpartij is ook een voorbeeld van een mooie toepassing van bamboe als solitair.

Phyllostachys atrovaginata groeit in ± 8 weken van scheut naar kaarsrechte, volwassen halm.

Als bodembedekker

De hardste hollers onder de bamboes zijn de *Sasa*'s. Als onderhoudsarm gazon wordt vaak *Sasa* of *Pleioblastus* gebruikt, die zich zeer snel uitbreidt en de grond volledig bedekt. Veel lage bamboes knappen op van een volledige terugsnoeibeurt na de winter. Ze lopen dan in schitterende

tinten groen weer uit.

Onder de lage soorten zijn veel bonte vormen verkrijgbaar. Vooral *Pleioblastus auricoma* (=viridistriata) heeft bij het uitlopen prachtig bijna lichtgevend geel-groen gestreept blad (maar sommige mensen gruwen daarvan ...). Soorten met zeer grote bladeren vindt men ook in deze groep, zoals *Sasa tessellata*, die ook in diepe schaduw nog groeit.

Veel hogere soorten bedekken de grond echter ook goed. Het duurt (afhankelijk van de plantgrootte) een aantal jaren voor een bepaalde oppervlakte dicht is. Dan bestaat het onderhoud vooral uit het jaarlijks weg snoeien van de alleroudste halmen.

Tussen struiken of bomen

komt bamboe goed tot zijn recht als men combinaties van zeer uiteenlopende bladvormen maakt. Zelf vind ik combinaties met bv. liguster, berk of wilg niet mooi. Zonminnende soorten moeten qua hoogte het zonlicht kunnen bereiken, anders kwijnen ze. Dit geldt met name voor alle soorten *Phyllostachys*. Houdt er rekening mee dat bamboe zich zonder begrenzing steeds meer uitbreidt!

De grondsoort die bamboe het liefste heeft, is lichte leemgrond, die goed gedraineerd is en veel voeding bevat (bij voorkeur in de vorm van verteerde stalmest of compost) Maar in bosgrond voelt de plant zich ook zeer gelukkig.

Te zware en te lichte gronden kan men beter royaal vermengen met compost. Zware klei bovendien vermengen met grof zand en oude paardenmest. Vette klei kan tevens luchtiger gemaakt worden met gehakseld materiaal of houtkrullen. Bamboe is (vooral op zandgrond) ook dankbaar voor minerale bemesting in de vorm van gesteentemeel zoals lavameel.

Water geven in droge tijden bevordert een goede groei enorm. Denk eraan dat ook 's winters hij sterk drogend weer een emmer water zeer gewaardeerd wordt (*als het niet vriest!*).

Twee uitersten zijn dodelijk voor bamboe:

1.uitdroging of 2.verdrinking door slechte drainage.

Een werkelijk mooie bamboetuin slaagt alleen als de vochtvoorziening voldoende is zoals de stofdroge zomer van 2018 ons weer eens duidelijk maakte.

Zorg bij snelle “wandelaars” voor een betere begrenzing dan een speciekuip!

Een bamboebos

Op een vruchtbare vochthoudende bodem kan één bamboe zich uiteindelijk tot een bos(je) ontwikkelen. In ons land is hiermee al wat ervaring opgedaan. Hier en daar worden al stukjes bos aangeplant. Wegens de hoge kosten is het vaak niet haalbaar om met in pot gekweekte bamboeplanten te beginnen met een bos, en moet men dus zelf vermeerderen. Dat kan met stukken wortelstok met gezonde ogen, die in de loop van maart van moederplanten afgenomen worden en geplant (neem stukken met minstens 3 ogen, niet te zuinig!). De volgende soorten zijn goede "kolonisten": *Bashania fargesii*, *Semiarundinaria (fastuosa) viridis*, *Phyllostachys parvifolia*, *P. atrovaginata*, *P. rubromarginata*, *P. nuda* (geeft een vrij open bos), *P. aureosulcata*, *P. bissetii*, *P. nigra* 'Boryana' en 'Henonis' en *P. vivax*. (op wind beschutte plaatsen).

Er wordt momenteel onderzocht of het opzetten van plantages in ons land voldoende loont o.a. door de Hogeschool Zuid. Enkele soorten worden op perceeltjes van elk 100 m2 geobserveerd.

Het laagje afgefallen blad dat zich rond de voet van bamboe vormt moet men niet weghalen; bamboe houdt van 'recyclen' en de bladlaag beperkt het onnodig uitdrogen van de grond.

Dit bamboebos inspireerde kunstenaar **Rob Komala**; het zou *Phyllostachys vivax* kunnen zijn ...

Deze *Fargesia murielae* is na de collectieve bloeiperiode opnieuw in het wild verzameld. Het is een variabele soort, waardoor er nu wat meer keus is uit diverse vormen van deze populaire bamboe.

De links afgebeelde soort heb ik "Rode Scheuten" gedoopt. De halmkleur is eerst nog olijfgroen, maar kleurt het volgende jaar naar bronsgroen tot bruin.

Het wordt een 4 meter hoge plant, die voor kleine tuinen minder geschikt is.

In de herfst stoot *F. murielae* een deel van het blad af, dit is een aanpassing aan droge winters op de natuurlijke groeiplaats om uitdroging te voorkomen. Dat dit gedrag hier niet nodig is, "weet" deze soort niet.

In China worden de jonge scheuten van deze en verwante soorten als groente gegeten, zowel door panda's als door mensen.

Er is ook een vorm beschikbaar met opvallend breed blad.

Fargesia's zijn bij een aantal vogelsoorten favoriete struiken om in te nestelen. Dat komt denk ik omdat katten er niet in kunnen klimmen. Vooral is het een geweldige plant voor dichte hagen!

Polvormige bamboes: Bamboes die niet wegllopen

Fargesia's zijn populaire bamboes voor kleine en middelgrote tuinen, omdat ze niet woekeren en niet zo enorm hoog worden. Ze hebben slechts één vervelende eigenschap: vroeg of laat gaan ze massaal bloeien en sterven dan af. Uit zaad ontstaat dan weer een nieuwe generatie. De levensverwachting van zo'n generatie kan wel 100 jaar zijn. In de natuur vindt kruisbestuiving plaats tussen de - genetisch verschillende - planten doordat de wind het stuifmeel overal heen blaast. De meest vitale zaailingen vormen in het wild dan weer nieuwe bamboebossen.

Op vrijwel alle plekken waar *Fargesia murielae* en *F. nitida* in ons land gebloeid hebben, zijn zaailingen voortgekomen uit zelfbestuiving. Nagenoeg al deze zaailingen zijn inferieur aan de moederplant en vertonen (genetisch bepaalde) inteeltverschijnselen. In de grootschalige plantenhandel worden deze minkukeltjes regelmatig aangeboden. Het gevolg is dat talloze mensen met inferieure *Fargesia*'s uit grote bouwmarkten en tuincentra zitten opgezadeld; kwakkelende planten met lelijk blad of zwakke planten die door insecten belaagd worden komen veelvuldig voor!

"Super" *Fargesia*'s: nieuwe kruisingen

Het is een ongelooflijk toeval dat *F. murielae* (waarvan slechts 1 kloon in omloop was) en *F. nitida* (waarvan meerdere - genetisch verschillende - klonen in omloop waren) gelijktijdig bloeiden. Hierdoor werd het mogelijk om beide soorten onder gecontroleerde omstandigheden in de kas met elkaar te kruisen. Op een kwekerij in Boskoop zijn grote aantallen van deze kruisingen uitgeplant, en wat bleek: de beste kruisingen waren veel gezonder en vitaler dan de inteeltplanten!

De meest vitale en mooie zaailingen (uit 2005) zijn hieruit gekozen en op vier locaties onder uiteenlopende omstandigheden uitgeplant (in 2009). Eind augustus 2010 (dus na anderhalf groeiseizoen!) waren deze "super" *Fargesia*'s al uitgegroeid tot prachtige planten van meer dan 2 meter hoog en ±40 cm doorsnede; inmiddels zijn ze volwassen en 3 tot 4 meter hoog. Het gaat om de soorten "Black Pearl", "Dawei" en "Viking". De prijzen zijn inmiddels al gedaald naar een normaal niveau dankzij de snelheid waarmee deze super-*Fargesia*'s steeds gedeeld kunnen worden.

Inmiddels zijn ook dankzij herintroductie uit het wild kerngezonde selecties van een jonge generatie *Fargesia murielae* leverbaar. Natuurlijke selectie garandeert dat de vitaalste zaailingen overleven. Ze zijn afkomstig uit het Shennongjia reservaat in de provincie Hubei, centraal China. Er is o.a. een selectie met breed blad en een met rode scheuten beschikbaar.

Overige *Fargesia*'s

In bijlage I staat het assortiment *Fargesia*'s vermeld. De belangrijkste en meest gekozen soort is ***F. robusta* 'Campbell'**. Ook *F. sp.* Jiuzaihou met fijn blad bevat velen goed. Daarnaast zijn er nieuwe soorten bijgekomen die nog geen botanische naam hebben, en aangeduid worden met de letters **KR** (staat voor plantenjager Keith Rushforth), gevolgd door een administratief nummer van 4 cijfers. De meeste zijn *Fargesia*'s (of *Borinda*'s, zoals de Engelse taxonoom Chris Stapleton ze noemt). Enkele van de sterkste zijn hierna vermeld:

KR4175 (Yunnan, 3100 m) lijkt op een opgaande *Fargesia utilis*. Middelhoge soort.

KR5287 (foto) komt uit Kyikar, Tibet, van 3400 m hoogte. Deze lijkt op *F. papyrifera*, is behoorlijk hard en wordt $\pm 6\frac{1}{2}$ m hoog. De stugge, korte bruine haartjes verschijnen op jonge, nog groeiende halmen; ze verdwijnen zodra de lengtegroei is voltooid en de schutbladen afvallen. Misschien is dit een afweer tegen slakken, die gek zijn op verse, jonge scheuten van bepaalde bamboesoorten. De jonge halmen zijn prachtig zilverblauw berijpt, en verkleuren langzaam naar olijfgroen. De vermeerdering van deze soort is erg lastig.

KR5913 komt uit Nyingshi, Tibet van 2950 m hoogte. Groeit breeduit, en is in observatie. Heeft naar verluidt -21°C in Duitsland overleefd.

KR6356 (mogelijk *F. grossa*?) Tibet 3500 m.

KR6438 en **KR6439** uit Pasum Tso, Tibet van 3600 m hoogte (!) worden maximaal mogelijk 7 m hoog. Bij zeer extreme vorst zijn ze bladverliezend, maar de halmen lopen in het voorjaar weer gewoon uit alsof er niets gebeurd is.

Borinda gaolinense is uit zaad (*onder de namen Fargesias gaolinensis, F. songmingensis en Fargesia albocerea 'Black'*) gekweekt, en wordt een flinke reus in de tuin.

KR7613 (foto links) is een opvallend mooie soort met verbluffend blauwe halmen, die later verkleuren naar geelbruin. De jonge scheuten zijn omgeven door roodbruin en geelgroen gestreepte schutbladeren. Deze soort is afkomstig van Caojian, Yunnan waar hij door Keith Rushforth op 3200 m hoogte werd verzameld en is behoorlijk winterhard gebleken. Oudere halmen hangen met sierlijke bogen naar buiten, waardoor de plant veel ruimte wil innemen. Door deze overhangende halmen weg te snoeien of in te korten, kan dit worden voorkomen, waardoor de plant een opgaand uiterlijk krijgt. Deze nieuwkomer in de bamboewereld belooft veel goeds voor de liefhebber, en wordt mogelijk wel 7 meter hoog.

Er is voor grote tuinen behoefte aan polvormige bamboesoorten die hoger worden dan de gangbare *Fargesia*'s, die meestal 'slechts' 3 tot 4 meter hoog worden. De tropische uitstraling van KR7613 plus de goede vorstbestendigheid zal deze bamboe zeker populair maken. Door de moeizame vermeerdering zal hij echter voorlopig nog wel heel exclusief blijven.

Phyllostachys parvifolia produceerde in het warme jaar 2014 enorme halmen (foto: Rory Whittle)

Alles uit deze uitgave mag **met bronvermelding** vrij gebruikt worden

SNOEI VAN BAMBOE

Dwergbamboe

Hieronder worden alle soorten gerekend die lager dan ongeveer 1 meter blijven. Dit zijn vooral de lage *Pleioblastus*-soorten en de *Sasaella*. De snoei kan beperkt blijven tot het geheel terugknippen in maart (in ieder geval vóór het uitlopen van de nieuwe scheutjes). Bij toepassing als een alternatief gazon (van b.v. *Pleioblastus pygmaeus*) kan nogmaals gemaaid worden in juni/juli.

Het terugsnoeien is nodig om weer frisse nieuwe blaadjes te krijgen. Doe dit radicaal, anders blijft u nog heel lang tegen het oude, verweerde blad aankijken. Bij soorten, waarvan het blad perfect de winter uitgekomen is, kan snoei achterwege blijven (tenzij men de plant laag wil houden).

Middelhoge bamboe

Hieronder worden de soorten gerekend die ongeveer 1 tot 3 meter hoog worden. Totaal terugsnoeien is hier niet nodig (bij *Fargesia* kan het zelfs het einde van de plant betekenen!). Jaarlijks worden alle dode en bijna dode stengels bij de grond weggeknipt. Stengels die niet sierlijk zijn (misvormd, schuin uit de grond gegroeid, afstervend of te oud) worden eveneens bij de grond weggeknipt. Kijk dan van een afstand naar het resultaat. Soms nemen bepaalde oude en zwaar bebladerde halmen zo veel licht weg voor andere planten, dat die beter ook weggeknipt kunnen worden. Sommige halmen hangen vooral bij regen over een pad - weg ermee als je er last van hebt.

Doe dit snoeien bij voorkeur in de herfst of winter.

Hoge bamboe

Dit zijn de echt grote soorten (*Phyllostachys*, *Semiarundinaria* en *Bashania*) die meestal 4 tot 6 meter hoogte bereiken (enkele wel tot 7 a 12 meter bij een halmdikte van 4 tot 8 cm onder zeer gunstige omstandigheden). In de exotische tuin zijn deze reuzen belangrijk om de indrukwekkende uitstraling en om de beschutting die het hoge bladerdek geeft aan de planten die er onder groeien.

De snoei gebeurt ook hier bij voorkeur gedurende de winter. Laat de planten eerst een jaar of drie ongestoord groeien.

Wanneer hoge bamboe als haag wordt toegepast, beperkt de snoei zich tot het wegzagen bij de grond van dode en te sterk overhangende halmen. Te sterk overhangende halmen kunnen echter ook getopt worden zolang dat visueel niet storend is. Als de hele haag erg veel naar buiten hangt, dan is het raadzaam om met bamboestokken horizontaal aan weerskanten de hele haag weer rechtop te dwingen. Doe dit met z'n tweeën, dat gaat een stuk makkelijker. De bamboestokken kunnen door de haag heen met touw of ijzerdraad naar elkaar toe worden getrokken.

Wanneer de hoge bamboe niet als haag maar als vrijstaande plant of zelfs als bos(je) wordt toegepast, hangt de snoei af van het doel dat je wilt bereiken. Moet het bosje dicht blijven om b.v. aan vogels nestgelegenheid te bieden, of om een storend gebouw aan het zicht te onttrekken, dan zo min mogelijk snoeien. Vaak zal het juist de bedoeling zijn om een vrij open plant te verkrijgen met verspreid staande mooie dikke halmen. Als men een hoge bamboe ongestoord laat groeien, zal er op den duur een ondoordringbare wildernis ontstaan van heel veel halmen. Er moet dus worden uitgedund. Natuurlijk worden eerst alle dode halmen weggeknipt. Dan alle schuine sprieterige halmpjes.

Bamboehalmen kennen geen diktegroei zoals bomen. De enige manier waarop een bamboe dikke halmen krijgt, is door een **toename van de halmdikte van de nieuwe halmen** die elk voorjaar weer opnieuw massaal de grond uitkomen. De jongste halmen zijn dus steeds de dikste als de plant het naar de zin heeft!

Dit betekent dat we beginnen met het wegsnoeien van de oudste halmen die in de eerste twee groeiseizoenen zijn gevormd. Meestal zijn dit ook de dunste. Vaak is de kleur van de oudste halmen wat valer. Een ander kenmerk van oude halmen is de vertakking van de twijgjes die aan de zijtakken groeien. Elk jaar gaat deze vertakking verder, en bij oude halmen is er naar verhouding veel vertakking en weinig blad. Hoe ouder de halm, hoe meer zijtakken ook gaan afsterven. Naarmate halmen ouder worden, neemt hun bijdrage aan de ontwikkeling van de hele plant af. De afgesnoeide halmen kunnen heel goed gebruikt worden voor allerlei doelen. Zie hoofdstuk BOUWEN MET BAMBOE voor meer informatie. Halmen van drie jaar of ouder zijn maximaal verhout en dus rijp om te oogsten. Knip de zijtakken af en de dunne top. Laat de halmen enkele maanden in de schuur drogen voor gebruik.

Kijk steeds goed vóór het snoeien, zodat niet per ongeluk een goede halm wordt weggeknipt! Dit klinkt als een overbodige waarschuwing; toch gebeurt het nog wel eens, vooral als er veel achter elkaar door gesnoeid wordt. Er kan dan een soort “bedrijfsblindheid” ontstaan.

Van de jongste halmen (van het laatste groeiseizoen dus) laten we de mooie dikkere staan; eventuele dunne halmpjes worden ook weggesnoeid. Als het goed is staat er nu een geheel verjongde plant!

Naar wens kunnen nu de onderste zijtakken ook afgeknipt worden, zodat de stammetjes beter te zien zijn.

Weghalen van overtollige scheuten

In het voorjaar volgt een tweede snoei, wanneer de nieuwe scheuten ongeveer een halve meter boven de grond staan. Dan is te zien waar de nieuwe halmen komen en hoe dik ze gaan worden. Alle dünnere scheuten worden bij de grond afgeknipt. Ook de scheuten die op ongewenste plekken verrijzen worden verwijderd.

Wanneer de halmen nog in de groei zijn, kunnen de nog zachte zijtakken al direct na het afvallen van het erbij behorende schutblad makkelijk met de hand afgebroken worden. Even omlaag trekken is meestal voldoende. Er komt zodoende licht en ruimte in het bamboebos, zodat er nu een mogelijkheid voor onderbegroeiing is.

Veel mensen zullen niet gauw een hoge bamboe in een kleine tuin toepassen. In Japan is dit echter heel gewoon. Men is daar veel meer gewend aan bamboe, en houdt de reuzenbamboes zoals *Phyllostachys pubescens*, *P. bambusoides* of *P. viridis* met de snoeischaar onder controle. In het koelere klimaat van Noordwest Europa komen andere soorten in aanmerking zoals *P. atrovaginata*, *P. prominens*, *P. parvifolia* en *P. vivax*. De kunst is om steeds alles weg te blijven snoeien op enkele mooie, dikke en goed geplaatste stengels na. Elk voorjaar laat men slechts enkele van de beste scheuten staan, waarvoor alle energie van de hele plant dus beschikbaar is. Deze scheuten ontwikkelen zich dan extra goed.

Om hoge bamboes heen moet een 60 cm diepe wortelbarrière worden aangebracht als de ruimte beperkt is. Reserveer *minimaal* ongeveer 4 m² voor de wortels. Voor de echte reuzen is 10 m² het minimum. Controleer elk najaar of er wortelstokken over de rand van de barrière zijn heen gekropen, en knip ze in dat geval af waar ze de grond uitkomen. Zolang de bamboe jaarlijks goed uitgedund en bemest wordt, zal deze oppervlakte voldoende blijven. Bij verwaarlozing zouden de wortelstokken (rhizomen) namelijk toch eens kunnen gaan uitbreken ...

Dikke stammen kweken – wat is het geheim?

Drie zaken zijn essentieel:

- 1 optimaal bodemleven
- 2 irrigatie tijdens het groeiseizoen
- 3 de juiste bamboesoort aanplanten
- 4

Phyllostachys vivax wordt het snelst dik.

Verbeter de bodem met veel compost en lavameel, alvorens te planten.
Dan wordt aan voorwaarde 1 voldaan.

Laat de plant eerst enkele jaren ongestoord groeien. Ga dan in de herfst/winter alle dode, kromme en/of dode halmen wegnippen, en laat geen scherpe punten achter. Geef de wortelstokken alle ruimte, steek ze vooral niet af.

Overjarige stengels met weinig blad wegsnoeien

Ook *Phyllostachys nigra* Boryana en *P. nigra* Henonis kunnen dik worden, en zijn voor constructiewerk hier het meest geschikt gebleken: rechte tot ruim 6 cm dikke stammen, rechter dan veel andere soorten, en ze splijten nauwelijks.

In een flink open gesnoeid bos zoals van *Phyllostachys nuda* op deze foto ontstaat ruimte voor bodembedekkende planten die mooi combineren met bamboe. In dit geval de wintergroene *Aspidistra eliator* 'Albovariegata'. Sommige planten verdragen geen overvloedige deken van bamboeblad maar deze plant doet het hier juist goed. Het bamboebos moet open genoeg zijn om gefilterd zonlicht door te laten, anders wil er niets groeien. Andere planten die het aardig doen onder bamboe zijn bv. *Carex morrowii*, gele dovenetel en allerlei varens. Ook klimplanten groeien graag in bamboe (*Clematis*, kamperfoelie, klimmende *Tropaeolum*) en eetbare planten zoals druiven en kiwi's.

Deze scheut van *P. vivax* 'Huanwenzhu' bereikte een doorsnede van 85 mm, gemeten *tussen* twee knopen, in de zomer van 2022!

EEN HAAG VAN BAMBOE

Bamboe is zeer geschikt voor de aanplant van een haag. In tegenstelling tot b.v. een haag van coniferen gaan de meeste bamboes echter aan de wandel, d.w.z. ze produceren worteluitlopers van waaruit nieuwe halmen groeien. Als een bamboe het naar z'n zin heeft, kan dit in een flink tempo gaan! Voor een wilde haag hoeft dit geen bezwaar te zijn, maar in veel gevallen zal men de haag willen inperken.

Dat betekent dat er nogal wat voorbereidend werk moet worden gedaan. Dit wordt verderop beschreven onder "voorbereidingen".

Het is mogelijk om zowel een strakke, geschoren haag te maken als een wilde haag. Van heel laag (20cm) tot heel hoog (6+ meter), van half doorzichtig tot een dichte wintergroene muur van blaadjes.

Een volwassen hoge haag levert, behalve beschutting, ook gratis stokken, want jaarlijks worden de oudste halmen bij de grond weggesnoeid.

Bodem

Het is van wezenlijk belang om de aanplant op de juiste manier voor te bereiden. Voor een voorspoedige groei moet de grond aan de volgende eisen voldoen:

1. goede waterafvoer in natte tijden. In tegenstelling tot riet verdraagt bamboe namelijk geen natte voeten.
2. goede vochthoudendheid, dus grond die rijk is aan organisch materiaal bv. verteerde paarden- of koemest, compost, veen etc,
3. bij voorkeur klei- of leemhoudend om de behoefte aan kiezel te dekken.

Bamboe ontleent zijn hardheid aan een hoog kiezelgehalte. Zand bevat weliswaar veel kiezel maar niet in een voor de plant makkelijk opneembare vorm. Zandgrond kan aanzienlijk verbeterd worden met lavameel (± 500 gram/m²) of klei. Ook andere gronden kunnen, om de kiezelbehoefte beter te dekken, verbeterd worden met dit gesteentemeel, dat zeer rijk is aan voor de plant opneembare kiezel en sporenelementen.

Water

Het is verder van groot belang om in erg droge tijden water te kunnen geven. Als het om een niet al te grote tuin gaat, is een tijdje de tuinslang erop een prima oplossing. Gaat het om grote hagen dan is het aan te bevelen om na het planten een bevoeiingsslang tussen de stengels door te laten lopen. Ik gebruik daarvoor een goedkoop soort tuinslang waarin ik op de gewenste plaatsen gaatjes prik. Met een slangkoppeling kan het geheel dan aangesloten worden op de waterleiding. Het eind van de bevoeiingsslang(en) buig ik terug om de slang af te binden zodat het water zich een uitweg zoekt door de vele gaatjes. De beste tijd om te bevoeien is 's nachts of 's morgens heel vroeg. Bij gebruik van eigen grondwater: pas op met zeer ijzerhoudend water! Een te veel aan ijzer verstoort het mineraalevenwicht van de bodem. Ervaringen met ijzerrijk water zijn slecht: bruine bladpunten en een ongezonde bladkleur. Het park bij de kwekerij wordt beregend met grondwater, dat eerst opgepompt wordt in een vijver, waar het ijzer neerslaat. Het water komt daarna via een beekje in een tweede vijver. Daar is het op temperatuur gekomen, en pas dan wordt het voor de planten gebruikt.

Zon

Voor de volle zon is er een grote keus aan soorten die een mooie bamboehaag geven. In tabel 2 op blz. 26 staan enkele soorten genoemd die hiervoor het best geschikt zijn. Op schaduwrijke plaatsen is voor een hoge haag de keus beperkter: *Pseudosasa japonica* is evenals *Fargesia* dan heel geschikt. *Phyllostachys* groeit in de schaduw minder goed, en gaat dan overhangen.

Voor een lage haag kan men kiezen uit de vele *Sasa*'s of bv. *Pleioblastus*.

Vorbereidingen

(Begin niet met deze voorbereidingen als de plaats waar de haag moet komen niet goed gedraineerd is)

Graaf een greppel op de plaats waar de haag moet komen. Voor een lage smalle haag is 30x30 cm genoeg. Voor een zeer hoge haag voldoet 100 cm breed x 50 cm diep.

Als de bamboe van uw keus een wandelende soort is, en u wilt de haag niet steeds breder laten worden, dan zult u een barrière moeten aanbrengen. Deze kan van oude betontegels zijn, van golfplaat of van een dikke kunststof (niet van antiworteldoek!). U kunt ook met een zeer smalle spa een miniloopgraaf graven en daar specie in storten. Ook vijverfolie helpt, maar niet voor 100 %. (Zie ook bijlage IV)

Als de barrière is geplaatst, verbeter dan de uitgegraven grond met verteerde koe- of paardenmest, en/of compost en gesteentemeel. Meng bij kleigrond ook nog royaal grof zand en turf. Meng bij veengrond zand en leem (of klei) en gesteentemeel. Stort de verbeterde grond terug in de greppel. Het is prima om deze zware klus ruim van te voren te doen, b.v. in de herfst of winter. Het planten kan in het vroege voorjaar gebeuren, hoewel dat niet persé nodig is.

Planten in potten ("containerplanten") kun je op elk moment planten. Maar aangezien containerplanten in het begin nog kwetsbaar zijn, is het veiliger om kleine planten in het voorjaar te planten; het overwinteringsrisico is dan immers voor de kweker. Als er kleine planten worden gebruikt, moet men zeker de eerste winter zorgen voor een zeer royale bescherming van stro, oude vitrage e.d., want zelfs de allerhardste bamboe is als klein plantje nog kwetsbaar.

Het planten

Hoe eerder de haag dicht en op hoogte moet zijn, hoe meer en hoe groter de planten moeten zijn; vaak is het financieel het slimst om 1 of enkele grote bossige planten te kopen en die zelf te splitsen. Doe dit splitsen uitsluitend in het voorjaar, vòòr het uitlopen van de jonge scheuten! Als er alleen kleine planten te krijgen zijn, zal men het daarmee moeten stellen. Voor een hoge haag is dan een plantafstand van ongeveer 50 tot 150 cm voldoende; meer is niet nodig omdat via uitlopers de tussenruimte binnen enkele jaren zal zijn dichtgegroeid. Als de haag zo snel mogelijk dicht moet zijn, moet men max. 50 cm tussenafstand nemen; mag het een jaar of 3 duren dan kan men een tussenruimte tot 150cm aanhouden.

Neem voor een lage haag een kleinere plantafstand.

Een uitzondering op deze vuistregel vormt *Fargesia* (voorheen *Sinarundinaria*). Deze bamboe maakt geen uitlopers en breidt zich vrij langzaam uit. Om van *Fargesia* een dichte haag te kweken moet de plantafstand afhankelijk van het aantal jaren waarin de haag dichtgegroeid moet zijn, gekozen worden. *Fargesia* breidt zich naar alle kanten ongeveer 10 cm per jaar uit. Afhankelijk van de grootte plant men 2 tot 3 planten per meter.

Soms beschikt men niet over planten, maar wel over wortelstokken, de zogenaamde rizomen, bijvoorbeeld als het vervoer van planten te veel ruimte zou kosten. Met rizomen kan men een prima haag kweken. (maar dit lukt niet met polvormende soorten!) De rizomen kunnen het best 1 jaar oud zijn; ze zijn te herkennen aan de aanwezigheid van schubben die over de segmenten heen zitten. Kies in maart/april stukken met een stuk of 6 knoppen en plant ze ongeveer 25 cm diep. Houd er rekening mee, dat een gedeelte van de rizomen uit kan vallen. In vergelijking met doorgewortelde containerplanten duurt het een jaar extra voordat er een volwassen haag is gegroeid.

Tabel 2 enkele geschikte haagbamboes.

	plant		opmerkingen
	hoogte	afstand	
<i>Sasa kurilensis</i>	50-100	30-50	wintergroener dan <i>S. tsuboiana</i>
<i>Fargesia robusta</i> 'Campbell'	300-350	30-40	"loopt" niet, dicht fijnbladig, opgaand, zeer mooi
<i>Fargesia murielae</i>	300-350	30-40	"loopt" niet, dicht fijnbladig, nitidahybrides zijn ook prima
<i>Fargesia</i> 'Jiuzaighou'	250-300	30-40	"loopt" niet, dicht fijnbladig
<i>Pseudosasa japonica</i>	250-400	40-70	groot blad, voor schaduw of zon, opgaand
<i>Semiar. viridis</i>	300-600	40-70	voor statige, opgaande hoge haag, kan onbescut
<i>P. aureosulcata</i>	300-600	50-150	'Spectabilis' heeft gele halmen, kan onbescut
<i>P. bissetii</i>	300-600	50-150	best wintergroen, kan onbescut ook als windsingel
<i>P. atrovaginata</i>	300-900	50-150	snelwandelend, robuust en statig, ook windsingel
<i>P. rubromarginata</i>	300-800	50-150	snelwandelend, opgaand, mooi als achtergrondschermb

Chusquea culeou bloeide hier in 2010

Als men de rizomen verticaal plant, zullen er vooral stengels gevormd worden; plant men ze horizontaal dan zullen er vooral zij-rizomen ontstaan. Laat de rizomen zoveel mogelijk in de haagrichting lopen. Het is ook mogelijk om rizomen laat in de winter op een warme plaats 'voor te trekken', bijvoorbeeld in de kamer in lange plantenbakken. Als het weer zacht en vochtig wordt, kunnen de dan doorgewortelde en uitgelopen rizomen uitgeplant worden. Laat voorgetrokken planten rustig wennen aan het buitenklimaat! De eerste weken beschermen tegen zon en wind.

Belangrijk: *rizoomaanplant lukt alleen bij runners, dus niet bij Fargesia-soorten.*

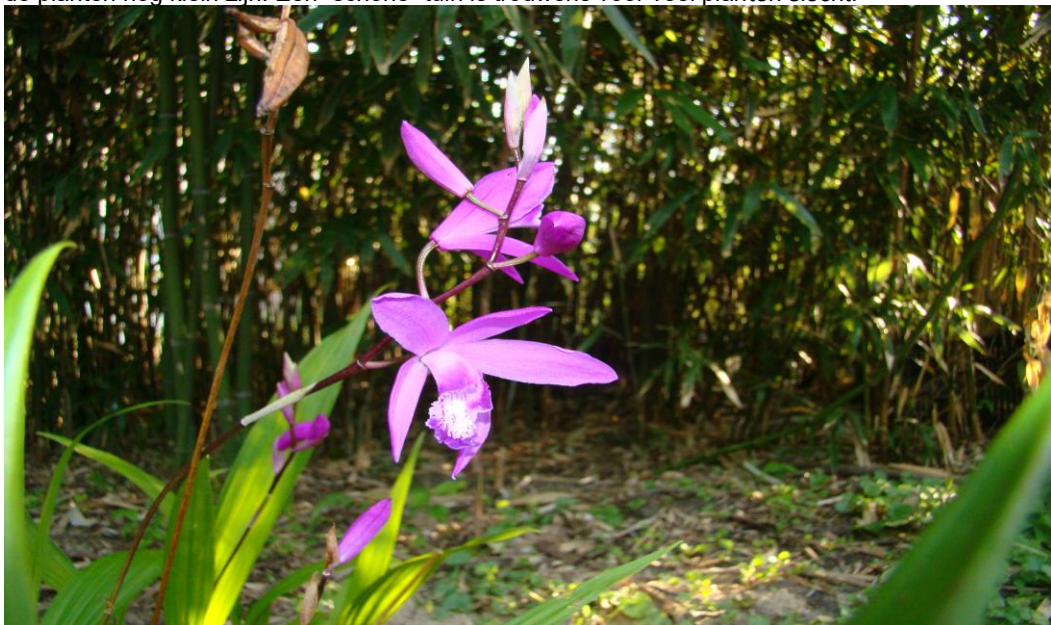
Het snoeien van een haag

Als men een haag wil snoeien omdat men b.v. de hoogte wil beperken, dan moet dit gebeuren nadat de scheuten hun definitieve hoogte bereikt hebben. Een strakke haag kan verkregen worden door het spannen van dik gegalvaniseerd draad aan weerskanten van de haag, iets boven het midden; d.m.v. dwarsdraden wordt de haag op de gewenste dikte gebracht. Na enige tijd verdwijnen de draden uit het zicht door de vele blaadjes. Het gebruik van al of niet gespleten bamboestokken voor dit doel is echter veel natuurlijker. Het verdere onderhoud bestaat uit het jaarlijks wegsnoeien van lelijke of verouderde (ouder dan 4 à 5 jaar) stengels.

Dit wegsnoeien kan het best 's winters gebeuren. Maar snoei niet meer weg dan er in een jaar bijgegroeid is! Anders gaan de wortels kleinere stengels produceren. Lage haagjes van *Sasa* kunnen, om fris nieuw groen blad te krijgen, na de winter laag bij de grond afgeknipt worden.

Als de haag te hoge stengels gaat krijgen, kan door het wegsnoeien van de hoogste stengels de vorming van lagere stengels geforceerd worden. Zodoende heeft men de gewenste hoogte in de hand.

Het is voor de planten goed om de afvallende blaadjes te laten liggen; dan blijft de grond beter vochtig. Ook een bodembedekking van stro of houtsnippers is prima - vooral in de eerste jaren als de planten nog klein zijn. Een "schone" tuin is trouwens voor veel planten slecht.

Tuinorchideeën zoals deze *Bletilla* combineren prachtig met bamboe!

Deze tuinier neemt geen enkel risico ... de bamboe kan zich in een dergelijk dwangbuis niet ontwikkelen en het gedeelte boven de grond befrist op deze manier ook veel te snel; desondanks kan hij nog jaren blijven leven.

BAMBOE ALS KAMERPLANT

Als men voor lief neemt dat de plant 's winters aftakelt door te droge lucht en te weinig licht, kan men bamboe in de kamer zetten. Er zijn echter betere kamerplanten.

Wilt u het toch proberen, begin dan met een gewone dwergsoort. Lukt het hiermee niet, dan kunt u de plant ten minste nog in de tuin zetten, en bent u niet te veel geld kwijt.

Een grote plant in huis kan tijdelijk goed gaan; mijn advies: neem een winterharde soort zoals *Pseudosasa*, daarmee kunt u altijd uitwijken naar de tuin als het binnen mis gaat.

BAMBOE ALS KUIPPLANT

Bij de verzorging van bamboe in een kuip moet men de volgende regels in acht nemen:

- 1 Onderin de kuip moeten **afvoergaatjes** zitten.
- 2 Onderin een laagje **fijn grind** van ongeveer 5cm dik.
- 3 Hoe groter de **kuip**, hoe mooier de plant zal uitgroeien; voor hogere soorten uiteindelijk minstens 80 l.
- 4 Gebruik goede potgrond en bemest regelmatig met **koemestkorrels of organische gazonmest**; gebruikt u klei, dan mengen met 1/2 potgrond en 1/4 brekerzand.
- 5 **Vanaf april flink bijmesten en water geven.** Denk eraan dat bamboe veel water verdampt, vooral bij veel zon en wind! Grote planten op een waterschaal zetten om uitdroging tegen te gaan. In de loop van augustus stoppen met bemesten, de plant wordt anders te slap. Als bemesting gebruikt men stikstofrijke organische mest. Met een fertometer (die meet de voeding in de aarde) kan de voedingstoestand bij de wortels in de gaten worden gehouden.
- 6 **Vermijd een winderige plaats.** Vermijd een koele, donkere plaats. (geldt niet voor *Fargesia* en grootbladige bamboes zoals *Pseudosasa japonica*)
- 7 Laat de plant **nooit te droog** worden; als de blaadjes gaan omkrullen bent u al rijkelijk laat met water geven.
De aarde in een pot warmt veel sneller op dan in de tuin; daarom gebruikt een bamboe in een pot 's zomers onwaarschijnlijk veel water. Een waterschaal voorkomt uitdroging effectief.
- 8 **Oude en/of lelijke halmen** zo laag mogelijk **wegsnoeien** in december-januari. (Oud is na een jaar of 4 à 5) Dat bevordert frisse nieuwe groei en dikkere stengels.
- 9 Overwintering bij **subtropische soorten** zoals **Bambusa**: zeer licht (serre) en vorstvrij. In woonkamers gaat de plant meestal langzaam maar zeker achteruit; van juni tot oktober buiten zetten.
- 10 Overwintering bij **winterharde soorten: niet in de kamer** maar zoals orangerieplanten of buiten uit de zon en uit de wind!, dan de pot inkuilen en met stro afdekken. Water moet altijd kunnen wegzakken, anders gaat de plant onherroepelijk dood. Als de plant niet ingekuild kan worden, dan de pot rondom m.b.v. een rondgebogen stevig stuk gaas inpakken met minimaal 50 cm stro, omwikkeld met (noppen)folie. **De wortels mogen absoluut niet bevriezen.**
- 11 **Vermeerdering** lukt het best in het **voorjaar**. Neem hiervoor een halm met een stuk wortelstok waaraan flink wat haarwortels zitten. Goed vochtig houden onder een plastic zak; de eerste weken getemperd zon toelaten. Zodra de stek nieuwe blaadjes gaat maken voorzichtig bij gaan mesten en langzaam wennen aan minder luchtvochtigheid.

De meest voorkomende fouten zijn:

- uitdroging (vooral 's zomers) en “verdrinking” (vooral in voor- en najaar);
- veel te weinig voeding en/of water (of veel te veel);
- pot in geen verhouding tot de plant.

Voorbeelden zijn er helaas te over in vele tuincentra.

veel succes!

Phyllostachys nuda is hier ontsnapt en de onstuimig groeiende scheuten drukken een zware betontegel omhoog. Een goede wortelbarrière zou dit hebben voorkomen. Het simpelweg afsnoeien van de scheuten lost het probleem niet op. Het losknippen van de rizomen (wortelstokken) van de moederplant moet ook gebeuren! Anders stopt het niet. Daarna kunnen de wortelstokken nog wel nieuwe scheuten produceren, die echter afgeknipt moeten worden zodra ze hun lengtegroei hebben voltooid, **niet eerder!!!**

Dit wegnippen van uitgegroeide scheuten put de wortelstokken uit, waarna ze langzaam afsterven en vergaan. Meestal moet dit nog een keer herhaald worden, maar bij consequente toepassing is succes verzekerd.

Bestrijding met chemische middelen zoals roundup is niet effectief gebleken, en wordt afgeraden. Ontsnapte bamboe kan voor problemen met de burens zorgen, daarom kiezen veel mensen voor niet wandelende soorten zoals ***Fargesia***. Maar met een juiste toepassing van wortelbarrière (zie bijlage IV) kunnen wandelende soorten rustig toegepast worden.

BAMBOEKALENDER

Januari. Dit is een geschikte maand om weg te snoeien wat lelijk is, en om stengels die ouder zijn dan 4 à 5 jaar te oogsten. Zorg dat er een mulchlaag op de bodem ligt ter bescherming tegen strenge vorst. Bij droog niet-vriezend weer zonodig extra water geven.

Februari. Als het mogelijk is verteerde koe- of paardenmest rondom de planten aanbrengen of compost. Lavameel strooien (kan overigens het hele jaar). Dit werk kan men overigens al in december doen. In de kas kan men met vermeerdering beginnen.

Maart. Bodembedekkende bamboe (*Sasa* en dwergsoorten van *Pleioblastus* met name) kan nu radicaal afgeknipt worden. Bamboe waarvan men de nieuwe groei wil stimuleren, kan eveneens fors getopt worden. Kunstmestgebruikers (maar organische mest geeft veel sterkere planten!) kunnen tegen het eind van deze maand beginnen met bemesten; de planten laten zelf door de groei van nieuwe bladeren zien dat zij er aan toe zijn.

In deze maand kan er goed vermeerderd worden.

April. De winterbescherming kan nu weggehaald worden als er geen nachtvorst verwacht wordt. De eerste bamboes beginnen scheuten te maken. Een enkele bevoorrechte bamboebezit(st)er kan nu scheuten oogsten voor de keuken; die smaken – net als bij asperges - een stuk beter dan scheuten uit blik.

Mei. Het schieten (= de scheutengroei) is nu in volle gang; zorg bij weinig regen voor extra water. Wieden, maar voorzichtig met de jonge scheuten die makkelijk breken. Zet er desnoods stokjes bij. Als er veel te veel scheuten tegelijk verschijnen, breek dan de dunste weg voor de keuken. (kijk in bijlage I naar de eetbaarheid!)

Juni. De soorten die het vroegst begonnen te schieten houden nu op met het maken van nieuwe scheuten, andere soorten schieten volop. Blijf letten op voldoende vocht en voeding.

Juli. Als men een strakke bamboehaag wil, moeten de scheuten die hun lengtegroei beëindigd hebben op de juiste hoogte worden teruggesnoeid. Zorg steeds voor voldoende vocht en voeding.

Augustus. Als juli. Bemesting gaan afbouwen. De nagroei van een aantal soorten kan men vanaf eind augustus wegbreken. (Niet bij *Fargesia*)

September. Kunstmesters: zorg voor ruim kali en fosfor voor het afharden van de nieuwe groei. Beter is beendermeel. Scheuten die nu nog verschijnen, wegbreken want ze kunnen niet meer afharden voor de winter invalt.

Oktober. Vermeerdering is mogelijk maar met iets minder gunstige resultaten, Gevoelige kuipplanten moeten zo langzamerhand naar binnen in de loop van de maand.

Check de drainage bij veel regen.

November. Vanaf half november bodembedekking gaan aanbrengen in de vorm van stro, zaagsel, blad (geen eiken- of notenblad). Jonge planten beschermen met oude vitrage. Als er vorstdagen worden verwacht, zet dan ook de hardste kuipplanten in de winterstalling.

December. Bescherming afmaken. Alle soorten die matig winterhard zijn, beschermen tegen gure wind en tegen de winterzon.

Bind halmen bij elkaar in geval van veel sneeuw of ijzel. Dit is een geschikte maand om weg te snoeien wat lelijk is, en om stengels die ouder zijn dan 4 à 5 jaar te oogsten.

Bestel nu planten, dan bent u zeker van levering.

NB Door de toenemende onstabiliteit van ons klimaat is deze kalender niet meer dan een richtlijn. In de extreem warme herfst van 2006 en 2014 was het groeiseizoen bv. een maand langer!

Dit rizoöm van *Bashania fargesii* is schoongewassen om de jonge scheuten te laten zien en de wortels met de haarwortels. Bij deze soort kunnen zulke wortelstokken wel een meter diep gaan! Dus niet zonder een meter diepe barrière in de grond aanplanten in de siertuin. De meeste bamboes wortelen gelukkig niet dieper dan 30-50 cm.

BAMBOESCHEUTEN ALS GROENTE

Af en toe tijdens het scheutdunnen (staat nog niet in van Dalen) knabbel ik wel eens op een rauw scheutje. De geur en smaak roept dan meteen herinneringen op aan vroeger, toen ik als kind in de rietvelden speelde en op het riet kauwde.

In de toekomst, als bamboe echt gemeengoed is geworden, zal het misschien wel gaan komen: bamboeshoots from Holland.

Op mijn kwekerij heb ik een klein veldje van 5 bij 6 meter vol geplant met *Phyllostachys 'sp. Shanghai 3'*, nauw verwant aan *P. iridescens*. Het duurt een jaar of 8 voordat deze plant volwassen scheuten gaat produceren. Volgens het 'Compendium of Chinese Bamboo' zijn de scheuten van voornoemde soort zoet en heerlijk. Volgens dit boek, waar veel bamboe-eters aan hebben meegewerkt, zijn de volgende soorten lekker:

Phyllostachys dulcis, *elegans*, *flexuosa*, *pubescens*, *iridescens*, *nidularia*, *nuda*, *parvifolia*, *praecox*, *propinqua* en *vivax*. (Er zijn er meer, maar die zijn niet of nauwelijks in omloop)

Mijn *P. dulcis* heeft nogal eens bladschade en lijkt beslist niet tot de allerhardste te behoren. *P. flexuosa* heeft eind vorige eeuw overal gebloeid en heeft nauwelijks sierwaarde, *P. pubescens* doet het boven Parijs nauwelijks. *P. sp. Shanghai 3* is een sterke soort, en is zeer geschikt.

P. nidularia is niet hard genoeg, maar *P. nuda* lijkt me een serieuze kandidaat. De scheuten van deze soort worden echter niet zo dik. *P. parvifolia* is een nieuwkomer, die sterk is; maar ik vind hem persoonlijk niet zo lekker. *Ph. praecox* is een minder sterke soort. *P. propinqua* heeft gebloeid en is uit de collectie gedaan; *P. vivax* is samen met *sp. Shanghai 3* naar mijn smaak verreweg de lekkerste soort. Maar ook *P. bissetii* is goed te eten. De allervroegste scheuten komen van *P. tianmuensis*. (*Bashania fargesii* is nog vroeger, eetbaar maar dunner.)

Resumerend adviseer ik *P. sp. Shanghai 3*, *bissetii* en *vivax*. De meeste andere soorten zijn weliswaar eetbaar, maar missen een extra vermelding over de smaak,

Voor mensen die veel ruimte (over) hebben is het misschien aardig om een scheutenbosje te maken. Voor die gelukkigen volgen hier wat suggesties:

Kies een beschutte en zonnige plek; onkruid regelmatig wieden. Het is aan te bevelen om voor een royale bevloeiing en bemesting te zorgen (jaarlijks verteerde mest of compost+gesteentemeel).

Start met vitale planten, die veel rizomen zullen maken. Het helpt weinig om met enorme planten te beginnen, die slaan maar langzaam aan. De eerste jaren alleen de té dunne en elkaar beconcurrerende scheuten oogsten. Als de plant volwassen is geworden, dan niet meer dan 2/3 deel van de scheuten wegnemen, anders wordt het bamboebosje te veel uitgeput en loopt de oogst terug.

1/3 deel moet uit kunnen groeien ter vervanging van de oudste halmen. Tijdens de periode van scheutgroei dagelijks oogsten. Alleen scheuten die net boven de aarde staan zijn geschikt.

Zorg voor een evenwichtige spreiding van de halmen over de beschikbare oppervlakte. In Japan wordt voor scheutproductie van *P. pubescens* als vuistregel aangehouden 2000 halmen/ha. = 1 halm op 5 m². In onze streken zal de optimale dichtheid waarschijnlijk minstens drie keer zo groot zijn, maar daar is nog geen ervaring mee. Laat een halm niet langer dan 7 of 8 jaar staan. Halmen die te lang worden, kunnen beter getopt worden om windschade te beperken. Dit toppen moet gebeuren als de onderste zijtakken blad hebben en de bovenste nog onder schutbladen zitten. Tegelijk brengt men dan het jaartal aan op de nog zachte halm.

Op de lange duur vermindert de vitaliteit van het bamboebosje ondanks veel bemesting. Dan moet jaarlijks een deel van de oude planten vervangen worden door nieuwe, of (na verwijdering van een strook oude planten) moet de grond flink verbeterd worden zodat rhizomen uit het oude gedeelte

in het nieuwe zullen groeien.

Scheutenteelt is echt de moeite van het proberen waard! (Zie voor meer informatie The Journal of the American Bamboo Society Vol 3, nrs. 1, 2 en 3.)

Scheuten gekookt en geserveerd als asperges. Geroerbakt op de Aziatische manier smaken ze echter veel beter (naar mijn smaak natuurlijk)

BOUWEN MET ZELF GEKWEekte BAMBOE

Deze carport is in 2009 gebouwd van uitsluitend bamboe uit onze jungletuin, en heeft de enorme sneeuwvracht in de winter van datzelfde jaar prima doorstaan!

Het dak is waterdicht gemaakt door het dubbel uit te voeren met kasfolie ertussen.

De dragende constructie is voornamelijk van *Phyllostachys*: *P. parvifolia*, *P. kwangsiensis* en *P. atrovaginata*. Vooral de laatste is geschikt voor dit soort toepassingen.

Tijdens de bouw werd de sterkte steeds getest door aan het geraamte te gaan hangen, en de zwakste delen van de constructie steeds te versterken. In totaal is er ruim 2000 meter bamboe voor gebruikt.

In 2016 is er wat onderhoud gepleegd; de carport houdt zich prima.

Een tweede carport is momenteel in de ontwerpfase. Zie voor meer informatie <https://www.degroeneprins.nl/bouwen-bamboe-eigen-tuin/>

Zo kan tot 8 meter lange, in plastic gewikkelde bamboe vervoerd worden

DE TEELT VAN BAMBOESTENGELS

Bamboehout is één van de meest gebruikte bouwmaterialen ter wereld. Ook als grondstof voor papier en plaatmateriaal wordt veel bamboe verwerkt. In ons land zou men in theorie plantages voor de productie van bamboe "hout" kunnen opzetten. De bekende tonkinstokken uit China zijn hier al lang niet meer voor spotprijzen te koop, dus misschien is het nu al lonend om commercieel bamboe te gaan verbouwen in ons land. De levensstandaard in het Verre Oosten stijgt zeer snel, waardoor bamboestokken de laatste tijd flink duurder zijn geworden. Ook de verder oplopende transportkosten spelen hierbij een belangrijke rol.

Ik acht het daarom niet uitgesloten dat er in de toekomst ook in ons land bamboe verbouwd zal gaan worden. Hiervoor worden al proefplantages opgezet. Eerlijkheidshalve moet worden gezegd dat de regenval in de zomer in ons land veel te laag is voor bamboeproduktie. Maar met bevoeiing lijken de volgende soorten zeer geschikt:

Bashania fargesii

is een uiterst robuuste, prachtige, dikwandige bamboesoort, die van nature van een koel en vochtig klimaat houdt. De halmen worden maximaal ongeveer 10 meter hoog en bestaan uit zeer lange segmenten. De halmen zigzaggen enigzins. De maximale dikte is uiteindelijk 4 tot 5 cm. Een zware vochthoudende bodem is zeer geschikt. De rhizomen gaan tot meer dan 50 cm diep. Het blad is groot, als van *Pseudosasa japonica*. De plant groeit zeer recht omhoog. Windbeschutting door bomen is nodig, anders kunnen verse halmen knakken bij storm. In proeven hier op de kwekerij is de jaarlijkse opbrengst: ± 300 stokken (diameter 15-25 mm) / are.

Phyllostachys rubromarginata

is één van de zeer hoge soorten die het hier goed doet. Hij maakt kaarsrechte stengels, waarvan de knopen nauwelijks uitsteken. De maximale hoogte bedraagt ± 8 meter, de maximale dikte $\pm 3,5$ cm. Op sommige plaatsen groeit deze soort polvormig, maar hier in het park maakt de plant meters-lange rhizomen. Verdraagt de concurrentie met boomwortels niet!

Phyllostachys atrovaginata

is ook een goed bruikbare bamboe, en levert kaarsrechte, dikkere halmen dan *P. rubromarginata*.

***P. nigra* 'Henonis' en 'Boryana'**

leveren prima hout dat niet spontaan splijt (o.a. voor fluiten), en groeit behoorlijk goed in ons klimaat.

Phyllostachys parvifolia* en *P. prominens

Zijn enorme groeiers en snelwandelaars, die goed hout leveren. Dikke, lange stokken maar een wat langere aanlooppriode dan de vorige soorten is nodig.

De plantafstand kan zeker 5 meter bedragen. De eerste jaren kan goed tussenteelt van b.v. pompoen, maïs, courgette of iets dergelijks plaatsvinden. Voor deze teelten is veel mest en compost nodig, waarvan later de bamboe kan profiteren.

Zorg dat de bodem onkruidvrij blijft, maar wel bedekt is met organisch materiaal (stro, schors, gehakseld materiaal e.d.). De eerste 4 jaren de aanplant ongestoord laten groeien.

Daarna beginnen met oude en dunne stengels weg te snoeien. Elk jaar compost+gesteentemeel geven. Vanaf het 5de jaar alle mooie scheuten door laten groeien en merken; alle dunne of slechte scheuten weg breken. In de winter na het 8ste jaar kunnen de halmen geoogst worden, die in het 5de jaar gemerkt waren. In de winter van het 9de jaar de halmen oogsten die in het 6de jaar gemerkt zijn enz. Denk eraan om de halmen vlak en gelijk met het maaiveld af te zagen of snoeien, anders ontstaat er een gevaarlijk "spijkerbed"! Laat de toppen en de zijtakken met blad

achter als mulch.

Een hakselaar is hierbij heel handig. Zaag de halmen op de gewenste lengte.

De opslag van de geoogste halmen moet droog en luchtig zijn.

Niet laten doorhangen tijdens het drogen. Na ongeveer 3 maanden zijn de gedroogde halmen bruikbaar. De geschatte opbrengst per hectare zal in het begin waarschijnlijk 5000 of veel meer halmen per jaar kunnen bedragen met een gemiddelde lengte van ongeveer 3 tot 4 meter. De gemiddelde lengte van de oogst zal elk jaar toenemen totdat de volwassen hoogte van de plantage is bereikt. Meer informatie voor mensen die daadwerkelijk een plantage willen gaan opzetten, is op aanvraag beschikbaar.

Voor de tien meest gestelde vragen over bamboe: zie bijlage II

Chimonobambusa tumidinoda. Van deze sterk wandelende bamboe met extreem dikke 'knoekkels' worden in China wandelstokken gemaakt.

Foto: Rory Whittle

Phyllostachys aureosulcata, genoemd naar de gele sulcus (=groef tussen twee knopen), is minder geschikt voor de teelt van rechte stokken, omdat deze bamboe af en toe zig zag-stengels produceert. De meest ongeloofwaardige verklaring over dit fenomeen luidt als volgt: zigzagstengels kunnen een beetje veren en daardoor meer sneeuwvracht dragen ...

Mijn mogelijke verklaring: tijdens de snelle groei van scheut naar halm gaat de aanvoer van bouwstoffen vanuit het rizoom niet vanuit beide richtingen gelijk op. Daardoor kan een scheut aan het eind van een warme dag zelfs in een hoek van 90° staan! 's Nachts herstelt de scheut zich vaak en richt zich weer rechtop, wat een zigzag in de halm veroorzaakt.

Op 3 maart 2005 tuimelde de temperatuur onverwacht snel van +10 naar -20. Niet eerder in de afgelopen 300 jaar was de temperatuurval begin maart zo extreem. Er viel bijna 50 cm sneeuw. Deze foto laat goed zien hoe bamboe buigt onder het gewicht van de sneeuw. Als de sneeuw weer gesmolten is, richten de stengels zich terug omhoog. Vlak voor deze koude was het al een beetje voorjaarsachtig, waardoor veel planten uit hun winterrust waren ontwaakt. Daardoor waren ze kwetsbaar voor deze extreme koude, en er ontstond veel schade in vele tuinen. De bamboe herstelde zich wel, maar het duurde nog een aantal jaren voordat ze weer in hun oude glorie hersteld waren!

NIEUWE ONTWIKKELINGEN

In de beginjaren van de kwekerij lag het accent vrijwel volledig op bamboe. De laatste 20 jaren is het assortiment geleidelijk verbreed. Planten die, evenals bamboe, een exotische jungle-achtige uitstraling hebben, worden uitgeprobeerd. Soms vallen ze tegen of zijn ze niet winterhard genoeg; soms komen ze door de "keuring" en worden dan aan het assortiment toegevoegd.

Onder deze nieuwkomers vallen ook een aantal planten waarvan de vorst-tolerantie beperkt is zoals palmen en boomvarens. Deze planten moeten elke winter ingepakt worden, en zijn alleen geschikt voor de ware plantengekken die dit er allemaal voor over hebben.

Een aantal bamboes is uit de collectie gedaan. Het belangrijkste criterium blijft sierwaarde en hardheid. De volgende soorten zijn wegens beperkte winterhardheid uit het assortiment:

Chusquea gigantea (bloeit sinds 2018)

Phyllostachys bambusoides "Castillonis"

Drepanostachyum aristatum

Bambusa oldhamii

Wegens te veel (jaarlijks terugkerende) bladschade zijn de volgende soorten uit de collectie verwijderd:

Hibanobambusa tranquillans

Phyllostachys aurea en *P. bambusoides*

Pl. *simonii* 'Heterophyllus', *P. chino* en *P. kodzumae*

Sasa (alle soorten behalve *S. kurilensis* en *S. palmata*)

Semiarundinaria kagamiana, *S. villosa* en *S. yamadorii*

Voor al deze soorten bestaan zeer goede alternatieven; ik probeer hiermee het kaf van het koren te scheiden. Uit de volle grond kunnen andere soorten op verzoek geleverd worden.

De winters '95/'96 en '96/'97 hebben wel bewezen dat bamboe echt uitzonderlijk winterhard is. Van de ruim 150 soorten zijn er slechts 4 doodgevroren. Van het gangbare assortiment sierplanten voor de tuin is toen naar verhouding veel meer overleden.

In sommige tuinen hebben sterke bamboes deze winters toch niet overleefd; steeds zijn die echter verdroogd door het uitzonderlijk schrale winterweer. Dit onderstreept nog eens de noodzaak om extra water te geven tijdens langdurig droog weer.

De extreme kougolf begin maart 2005 veroorzaakte onverwacht veel schade, zelfs bij bamboes die in een "elfstedentochtwinter" geen schade vertoonden. Het oude temperatuurrecord werd met maar liefst 4 graden overtroffen! Daardoor is ruimte ontstaan om met andere planten te experimenteren, en is een begin gemaakt met de aanplant van o.a. een Eucalyptuscollectie.

De winter van 2010 heeft nagenoeg geen schade toegebracht aan de overgebleven bamboecollectie, alleen de gevoelige *Yushania anceps* en *Fargesia crassinoda* zijn teruggevroren, maar lopen weer uit. De winter van 2012/13 duurde uitzonderlijk lang, maar heeft ook geen slachtoffers geëist al zijn een paar gevoelige soorten teruggevroren. De uitzonderlijk zachte winter van 2013/14 werd gevolgd door een record lang groeiseizoen, waarin alle planten zich prima hersteld hebben van een reeks jaren met extreme weersomstandigheden.

Ons warmer wordende klimaat blijft voor nieuwe groeirecords zorgen!

Nieuwe aanwinsten in 2019 die in observatie zijn:

Yushania boliana (vooralsnog zwak)

Fargesia fungosa (vooralsnog zwak)

Sinobambusa intermedia

Phyllostachys vivax 'Huanwenzhu' . Jonge halm nog in de groei. Na het afvallen van het schutblad is duidelijk een poederlaagje op de nog kersverse halm zichtbaar. De hoogste groeisnelheid van deze 68 mm dikke scheut bedroeg tijdens warme dagen ongeveer 2 cm per uur!

NIEUWE INTRODUCTIES

De laatste jaren zijn er weer nieuwe bamboesoorten bijgekomen.

Fargesia:

demissa - goed winterhard, middelhoog

grossa (syn. Borinda grossa)

KR5287 uit Tibet, hard en robuust – één van de beste nieuwkomers

KR6438 uit Tibet, goed winterhard en veelbelovend

KR7613 uit Yunnan, sterk maargeen succes

murielae opnieuw geïntroduceerd vanuit het wild, zeer vitaal

kruisingen tussen *murielae* en *nitida* en vice versa, zeer vitaal

***robusta* “Robusta”** – opgaande vorm met groot blad

Borinda papyrifera (Kr5287 en CS1046)

Phyllostachys:

pubescens – (syn. *edulis*) harde selectie uit Bokrijk, geplant in 2014 – wil hier niet enkele andere planten van verschillende herkomst wachten nog op uitplanten

incarnata – met karakteristieke bruinrode scheuten, geschikt voor eetbare scheuten

prominens – een betere kloon

Hibanobambusa tranquillans 'Shiroshima'

BIJLAGE I - bamboe-eigenschappen

kol 1 kol2 kol3 kol4 kol5 kol6 kol7 kol8 kol9 kol10

BASHANIA

<i>fargesii</i>	zw	zh	di	gr	fw	3-5	bo	Bs	xx	zeer forse groeier
<i>qingshengshanensis</i>	zw	mh	m	gr	fw	3-5	bo/ha	B	xx	iets lager, goede haagplant

CHIMONOBAMBUSA

<i>quadrangularis</i>	hw	mh	m	m	fw	4	bo	A	xxx	bijna 4kante stengels
<i>tumidinoda</i>	mw	mh	m	kl	fw	2	s	A	xxxx	zeer dikke knopen; wandelstok

DREPANOSTACHYUM

gevoelige bamboes uit de Himalaya; voor stadstuinen. Bijzonder sierlijk!

<i>hookerianum</i>	nw	mh	du	kl	pol	3	kuip	-	xxx	Alleen op bestelling
--------------------	----	----	----	----	-----	---	------	---	-----	----------------------

CHUSQUEA

Zuid-Amerikaans geslacht

Groei als grote "vossestaarten", zeer apart.

<i>culeou</i>	mw	h	di	kl	pol	4	s	-	xxx	moeilijke bamboe
<i>gigantea</i>	mw	zh	di	kl	pol	4	s	-	Xxx	ldem - gevoelig
<i>montana</i>	mw	mh	du	kl	pol	4	s	-	xxx	vriest soms terug

FARGESIA (incl.

BORINDA)

Polvormig groeiende bamboes uit West China; op elke knoop talrijke zijtakken.

<i>crassinoda</i>	Kew Beauty	hw	mh	m	kl	pol	2	s	-	xxxx	zeer fijn blad; voor beschutte tuin
<i>denudata</i>		zw	mh	m	kl	pol	3	so	-	xxx	overhangend, sierlijk
<i>demissa</i>		zw	mh	m	kl	pol	3	so	-	xxx	Opgaand, lijkt op nitida
<i>dracocephala</i>		w	mh	m	kl	pol	4	so/ha	-	x	lijkt op murielae
KR5287	<i>F. papyrifera?</i>	w	h	m	m	pol	4	so	?	xxx	Uit Kyikar,Tibet; aanrader!
KR6438		w	h	m	m	pol	3	so	?	xxx	herkomst Pasum Tso, Tibet, in observatie
KR7613	<i>F. papyrifera?</i>	w	h	m	m	pol	3	so	?	xxx	dikke blauwe halmen
<i>murielae</i> div. klonen		zw	mh	m	kl	pol	3	so/ha	-	xxx	opgaand, snel groeiend, uit het wild
<i>murielae</i> x <i>nitida</i>	Viking	zw	mh	m	kl	pol	3	so/ha	-	xxx	opgaand, snel groeiend
<i>nitida</i>	Black Pearl	zw	mh	m	kl	pol	3	so/ha	-	xxxx	bijna zwarte halmen, rustig groeiend
<i>nitida</i> x <i>murielae</i>	Dawei	zw	mh	m	kl	pol	3	so/ha	-	xxx	opgaand, snel groeiend
<i>robusta</i>	Campbell	zw	h	m	kl	pol	4	so/ha	-	xxxx	mooie opgaande groei en sterk
<i>"</i>	Wolong	zw	h	m	kl	pol	4	so	-	xx	fargesia met het grootste blad
<i>sp. Jiuzhaigou 1</i>		zw	h	du	kl	pol	4	so/ha	-	xxxx	rode stengels, erg mooi
<i>sp. scabrida</i>		zw	h	m	kl	pol	4	so	-	xxx	vrij open groei
<i>utilis</i>		w	h	m	kl	pol	3	so	-	xx	mooi als goed opgebonden
<i>rufa</i>		zw	l	du	kl	pol	3	so/ha	-	xx	lage, brede groei

INDOCALAMUS

<i>latifolius</i>	Hopei	zw	mh	du	zgr	w	2	so	-	xx	bamboe met grootste blad
-------------------	--------------	----	----	----	-----	---	---	----	---	----	--------------------------

PHYLLOSTACHYS

grootste geslacht met vele toepassingen (constructie, voeding, parket etc.)

<i>angusta</i>		zw	h	di	m	mw	5	so/ha	As	xxx	mooi opgaand, woekert weinig
<i>atrovaginata</i>		zw	zh	zdi	m	fw	5	bo	As	xxxx	wierookgeur, grijze scheuten,opgaand
<i>aureosulcata</i>		zw	zh	di	m	mw	3-5	bo	Bs	xxx	zig-zag stengels, groen met gele groef
<i>"</i>	Alata	zw	zh	di	m	mw	3-5	bo	Bs	xxx	idem maar geheel groen
<i>"</i>	Aureocaulis	zw	zh	di	m#	mw	3-5	bo	Bs	xxxx	idem maar geheel geel
<i>"</i>	Harbin	zw	zh	di	m	mw	3-5	bo	-	x	idem maar groen met gele strepen
<i>"</i>	Spectabilis	zw	zh	di	m#	mw	3-5	bo	Bs	xxx	idem maar groen met gele groef
<i>bambusoides</i>	Albovariegata	mw	h	di	m#	mw	5	so	A	xxx	bontbladig; liefhebbersplant

kol1 kol2 kol3 kol4 kol5 kol6 kol7 kol8 kol9 kol10

<i>bissetii</i>		zw	zh	di	m	mw	3-5	bo/ha	As	xxx	zeer donkergroen blad; keihard
<i>decora</i>		zw	zh	di	m	mw	5	so/ha	Bs	xx	rode scheuten
dulcis		zw	zh	zdi	m	fw	5	bo	s	xx	bekend om de lekkere scheuten
elegans		w	h	di	m	mw	5	so	As	xxxx	zeer elegant, opgaand
glauca		w	zh	di	m	mw	5	bo	s	xx	goede glauca is moeilijk te vinden
glauca	Yunzhu	w	zh	di	m	mw	5	bo	s	x	met bruine sproeten
heteroclada	Straightstem	w	zh	di	m	fw	5	bo	-	xxx	blauwgrijze halm verdraagt wateroverlast
iridescens		w	zh	zdi	m	fw	5	bo	Bs	xx	lekkere scheuten, als Shanghai 3
nigra		w	h	di	m	mw	5	so	As	xxxx	zwarte halmen
„	Boryana	zw	zh	zdi	m	w	5	so/bo	As	xxx	groen met vlekken
„	Henonis	zw	zh	di	m	w	5	so/bo	As	xxx	groen
<i>nuda</i>		zw	h	di	m	fw	5	bo	Bs	x	erg hard !
<i>parvifolia</i>		zw	zh	zdi	kl	fw	5	bo	As	xxxx	snel dik wordend met fijn blad
praecox		w	h	di	m	mw	5	bo	s	x	vroegste scheuten, eetbaar
<i>prominens</i>		zw	zh	zdi	m	mw	5	so	-	xx	uitstekende ringen, eetbaar
<i>propinqua</i>	Li Yü Gan	zw	zh	zdi	m	mw	5	so	s	xx	Uit collectie na bloei
pubescens	Bokrijk	zw	zh	zdi	m	w	5	bo?	As	x	hoogste in Europa (25 m), in observatie
<i>rubromarginata</i>		zw	zh	di	m	w	5	bo	As	xxx	slank, hoog opgaand en sterk
Sp. Shanghai 3		w	zh	zdi	m	mw	5	So/bo	As	xx	voor rijke scheutenooft
<i>tianmuensis</i>		w	zh	di	m	fw	5	bo	As-	xxx	Vorm van praecox, vroege scheuten!
<i>virella</i>		zw	zh	di	m	fw	5	bo	A	x	wierookgeur, slag in het blad, keihard
vivax		w	zh	zdi	m	mw	5	so/bo	s	xxxx	hier de allerhoogste en dikste bamboe
„	Aureocaulis	w	zh	zdi	m	mw	5	so/bo	s	xxxxx	supermooie reus met gele halmen
„	Huanwenzhu	w	zh	zdi	m	mw	5	so/bo	s	xxxx	groen met gele groef
„	Huanwenzhu										
„	Inversa	w	zh	zdi	m	fw	5	so/bo	s	xxx	geel met groene groef

PLEIOBLASTUS

gramineus (linearis)		w	h	m	ga	fw	4	so/ha	-	xxxx	smalbladige vorm van <i>P. hindsii</i>
hindsii (simonii)		w	h	di	m	fw	3	so/ha	Bs	xxx	fraaie scheuten, kaarsrechte stengels
linearis (gramineus)		w	h	m	ga	fw	4	so/ha	-	xxxx	lijkt sprekend op <i>P. gramineus</i>
pygmaeus		w	zl	zdu	kl	fw	3	bb	-	x	een echte dwerg, voor een "gazon"
viridistriatus	=auricoma	w	l	zdu	m#	fw	3	bb	-	xxxx	lichtend geelgroen blad

PSEUDOSASA

japonica		w	h	m	gr	mw	3-5	so/ha	A	xxx	kaarsrechte stengel, bekende bamboe
viridula	=pleioblastoides	w	h	m	gr	mw	3-5	so/ha	A	xxx	lijkt op voorgaande, is iets sterker

SASA

<i>glabra</i>		zw	l	zdu	gr	fw	3	bb	-	x	goed wintergroen
„	Albostriata	zw	l	zdu	gr#	fw	3	bb	-	xxx	bonte vorm loopt soms terug
<i>kurilensis</i>		zw	l	du	gr	fw	3	bb	-	x	in Japan voor papierproductie gebruikt
<i>nipponica</i>		zw	zl	zdu	m	w	2	bb	-	xx	s winters witte bladranden
palmata		w	mh	m	zgr	fw	2	so/oe	s	xx	verdraagt drassige grond
tessellata		w	l	du	zgr	fw	1	so	-	x	heeft allergrootste blad
<i>veitchii</i>		w	l	du	gr	fw	3	bb	-	x	s winters witte bladranden

SEMIARUNDINARIA

goede haagplant, favoriet bij vogels om in te nestelen

fastuosa		w	zh	zdi	gr	mw	5	so/ha	B	xxxx	zuilvormige groei, snel hoog en dik
<i>viridis</i>		zw	zh	di	gr	mw	5	so/ha	B	xxxx	als vorige, maar winterharder

SINOAMBUSA

Intermedia		W	H	M	M	M	4	So/ha	-	xxxx	Goede nieuwkomer
------------	--	---	---	---	---	---	---	-------	---	------	------------------

kol 1 kol2 kol3 kol4 kol5 kol6 kol7 kol8 kol9 kol10

YUSHANIA

anceps	mw	mh	du	kl	w	4	so	-	xxxx	niet zo hard maar erg mooi
boliana	mw	mh	du	kl	w	4	So/ha	-	xxxx	
chungii	w	mh	du	kl	w	4	so	-	xxxx	als een mini-maculata, sierlijk
maculata	mw	h	m	m	w	4	so	-	xxx	schitterend, lastig vermeerderbaar

	=	zeer sterke soort
	=	zwakke soort

geen achtergrondkleur	=	bladverliezend in strenge winters maar wel overlevend
-----------------------	---	--

VERKLARING DER SYMBOLEN

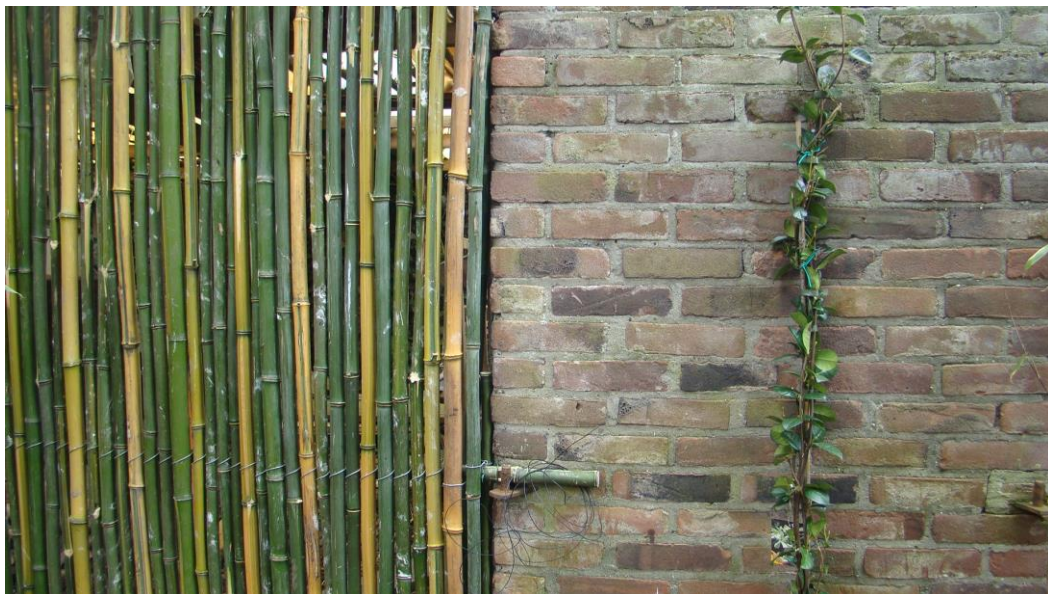
kol1:	winterhardheid	w	=	winterhard
		zw	=	zeer winterhard
		mw	=	matig winterhard
		hw	=	half wintergroen, wel overblijvend
		nw	=	<i>niet</i> winterhard (kuipplant)
kol2:	hoogte	zh	=	zeer hoog (6-10 m)
		h	=	hoog (4-6 m)
		mh	=	middelhoog (2-4 m)
		l	=	laag (1-2 m)
		zl	=	zeer laag (< 100 cm)
kol3:	stengel	zdu	=	zeer dun (tot 5 mm)
		du	=	dun (5-15 mm)
		m	=	middengr. (15-25 mm)
		di	=	dik (25-35 mm)
		zdi	=	zeer dik (> 35 mm)
kol4:	bladvorm	kl	=	klein (tot ± 8 cm)
		m	=	middengr. (8-15 cm ongeveer)
		gr	=	groot (15-25 cm ongeveer)
		zgr	=	zeer groot (> 25 cm)
		ga	=	grasachtig blad
		#	=	bont blad
kol5:	groeiwijze	pol	=	polvormend
		w	=	neiging tot wandelen
		mw	=	matig wandelend
		fw	=	formidabele wandelaar
kol6:	standplaats	1	=	steeds schaduw
		2	=	grotendeels schaduw
		3	=	half schaduw
		4	=	grotendeels zon
		5	=	steeds zon
kol7:	toepassing	s	=	aparte sierwaarde
		ws	=	weinig sierwaarde
		so	=	geschikt als solitair
		ha	=	goede haagplant
		bo	=	geschikt voor bos(je)
		oe	=	goede oeverplant
		bb	=	goede bodembedekker

kol8: gebruikswaarde

- kuip = kuipplant
 A = levert goede stokken
 B = levert minder goede stokken
 s = levert eetbare scheuten
 x = hoe meer x-jes, hoe mooier

kol9: sierwaarde

kol10: bijzonderheden

Schutting van bamboe uit eigen tuin – kost geen geld, wel tijd ...

Klimplanten houden van bamboe

BIJLAGE II - vaak gestelde vragen

ENKELE VEEL GESTELDE VRAGEN OVER BAMBOE EN ANDERE ZAKEN

Help! Mijn bamboe groeit door de hele tuin. Hoe krijg ik deze plant weer onder controle?

De snelwandelaars onder de bamboe kunnen inderdaad voor een bamboe-invasie in de tuin zorgen. Deze soorten moeten ingedamd worden. Graaf om de plant een smalle greppel en knip alle rhizomen door, die u tegenkomt. Plaats verticaal oude betontegels (niet 100% effectief), kunststof wortelbarrière (hier te koop) of golfplaat om de plant heen. Verwijder nu systematisch en grondig alle wortelstokken die buiten het toegestane gebied zijn achtergebleven. Als alternatief kunnen kleine bamboesoorten **tijdelijk** in een speciekuip gekweekt worden, die is ingegraven in de tuin, en waarvan de bodem is voorzien van gaten. Zorg dat overtollig water goed weg kan zakken!

Is er ook een bamboe die niet woekert, wintergroen blijft en niet te hoog wordt?

Jazeker: *Fargesia. F. rufa* blijft vrij laag (1.50 meter); *F. sp. Jiuzaighou* en haar vele vormen wordt 2 tot 3 meter, evenals *F. robusta*. *Fargesia denudata* is ook bruikbaar en wordt ongeveer 3 meter hoog.

Welke bamboe is geschikt als haag-plant?

Vooraf de opgaand groeiende soorten komen hiervoor in aanmerking. Welke? Dat hangt van de hoeveelheid zon af. In de volle zon b.v. *Phyllostachys atrovaginata*, *P. rubromarginata* en *Semiarundinaria viridis* voor een hoge haag tussen wortelbegrenzer. In halfschaduw b.v. *Bashania qingshengshanensis*, *Pseudosasa japonica* en *Fargesia robusta* voor een hoge haag, en alle overige *Fargesia*-soorten voor een middelhoge haag. Denk eraan: een wortelbarrière is nodig om de wandelaars in toom te houden! Stel lange hagen uit meerdere soorten samen om het bloeirisico te spreiden.

Hoe lang duurt het voordat mijn haag dicht zal zijn en hoeveel planten heb ik nodig?

Als men begint met kleinere planten in 3 of 5 liter pot, reken dan gemiddeld op drie groeiseizoenen. De gemiddelde plantafstand is bij wandelende soorten 1 tot 1.5 meter, bij polvormende soorten 30 tot 40 cm. De wandelaars groeien nog sneller dan de polvormers. Als privacy direct vereist is, dan plant men enkele grote (20 liter of meer) bamboes dicht naast elkaar,

De bamboes in pot zien er zo zielig uit. Heeft u geen vollere planten?

Bamboes in pot hebben te weinig ruimte voor de wortels. Als ze toch vol worden, worden ze gedeeld en opgepot. Pas in de volle grond komen de planten tot weelderige groei. Uit de volle grond gestoken bamboe krijgt soms eerst een terugslag, voordat de groei weer op gang komt.

Mijn bamboehaag wordt in de winter helemaal geel. Wat doe ik fout?

Dit kan verschillende oorzaken hebben:

1. U heeft via de post of bij een ondeskundige leverancier z.g. 'reuzenbamboe' gekocht. Deze rietachtige plant sterft elke winter af, en komt in het voorjaar weer de grond uit; het is absoluut geen bamboe maar een sierriet.
2. U heeft bij een ondeskundige leverancier half- of slecht wintergroene bamboe gekocht. Bij veel grote tuincentra wordt b.v. de half winterharde *Phyllostachys aurea* verkocht, die beter alleen op echt beschutte plaatsen toegepast kan worden.

3. De grondwaterstand komt in de winter te hoog. Gevolg: wortelsterfte en bladval.
4. Er is verse mest rondom de planten aangebracht. Gevolg: bladverbranding en wortelsterfte.
5. Extreme omstandigheden zoals zoute wind (aan de kust) of extreme wind in een kaal landschap spelen u parten.
6. Vraat aan de wortels door b.v. woelratten.
7. Verdroging tijdens extreem schraal winterweer in combinatie met winterzon.(winter 2018!)
8. Sommige *Fargesia*-soorten laten een deel van het blad in de herfst van nature afvallen - dat is normaal. (na extreme droogte zoals in 2018 bv.)
9. Inferieure, ziektegevoelige klonen worden nog te vaak verhandeld.

Bestaan er ook bamboes die geschikt zijn als kamerplant?

Niet echt, vroeg of laat gaat het mis, dan moet de plant buiten weer op krachten komen. Let op: er zijn nogal wat planten bij de bloemist te koop die ten onrechte “bamboe” genoemd worden, zoals “lucky bamboe”.

Zijn er bamboes met dikke stammen die niet al te hoog worden?

Nee. Hoe dikker hoe hoger.

Zijn er dikke bamboes die polvormig groeien, dus niet wandelen?

Helaas niet in winterharde uitvoering. Het dichtst in de buurt komen *Borinda gaolinensis* en *Borinda papyrifera*. Maar er is hoop! Nieuwe soorten uit Tibet zijn in observatie en veelbelovend.

Kan ik hier pinnen?

Tegenwoordig wel! We zijn ten slotte maar met de tijd mee gegaan ...

Krijg ik garantie?

In zoverre dat hier gekochte planten gezond zijn en goed benaamd. Als u onze adviezen over verzorging opvolgt, kan er vrijwel niets misgaan. Gaat er desondanks toch nog een plant dood, dan is dat helaas gewoon pech: het maakt deel uit van het tuinieren. Allerlei omgevingsfactoren zijn van invloed op de groei van planten, en daarop kan De Groene Prins nu eenmaal geen invloed meer hebben als u de planten verzorgt. Alleen als de oorzaak van het uitvallen van hier gekochte planten duidelijk aan De Groene Prins is toe te schrijven, wordt de plant vervangen door een vergelijkbaar nieuw exemplaar.

Maakt u tuinontwerpen?

Ik kan hoogstens met u meedenken en beplantingsadviezen geven, maar met mijn eigen ideeën over mooie tuinen wil ik u beslist niet opzadelen. Wel breng ik u graag in contact met deskundigen op dit gebied.

Legt u tuinen aan?

Dat niet, maar ook hiervoor kan ik u soms in contact brengen met goede hoveniers. Hoveniers met bewezen ervaring in aanleg van exotische tuinen zijn nog dun gezaaid.

Lang niet alle bamboesoorten geven kaarsrechte stokken. De zigzaggende stokken in het midden komen van *Bashania fargesii* en zijn dikwandig, waardoor ze langer meegaan. De buitenste komen van een *Phyllostachys*soort. Deze zijn een stuk rechter, maar komen met een lichte bocht uit de grond

BIJLAGE III – over bamboenamen, boeken enz.

Over namen

bestaat veel verwarring, niet alleen onder de plantkundigen maar ook onder kwekers. Veel voorkomende naamsverwarringen zijn:

<i>Arundinaria murielae</i>	moet zijn	<i>Fargesia murielae</i>
<i>Sinarundinaria</i>	moet zijn	<i>Fargesia</i>
<i>Bambusa metake</i>	moet zijn	<i>Pseudosasa japonica</i>
<i>Bambusa aurea</i>	moet zijn	<i>Phyllostachys aurea</i>
<i>Bambusa nigra</i>	moet zijn	<i>Phyllostachys nigra</i>
“reuzebamboe”	moet zijn	<i>Miscanthus floridulus</i>
kamberbamboe	heeft absoluut niets met bamboe te maken	
Onder de naam	<i>Pleioblastus simonii</i>	
wordt soms verkocht:	<i>Pleioblastus humilis</i>	
Onder de naam	<i>Hibanobamhusa tranquillans</i> ‘Kimmei’	
wordt soms verkocht:	<i>Sasa(ella) glabra</i> ‘Albostrata’	
Onder de naam	<i>Semiarundinaria fastuosa</i>	
wordt soms verkocht:	<i>Pleioblastus hindsii</i> of <i>P. simonii</i>	
<i>Borinda</i>	is synoniem voor een groep <i>Fargesiasoorten</i> met afwijkende eigenschappen	

aanbevolen boeken:

“Bamboe, Gids voor liefhebbers en vakmensen”, Michael Bell, Schuyt & Co

“The book of bamboo”, David Farrelly, Sierra Club Books, San Francisco

“A compendium of Chinese Bamboo”, China Forestry Publishing House, ISBN 981-00-3435-0

“Hardy Bamboos, taming the dragon”, Paul Whittaker, Timber Press

adressen:

European Bamboo Society

Afdeling Nederland

www.bamboepagina.nl

BIJLAGE IV - wortelbegrenzer

Wandelende en niet-wandelende bamboes

De niet-wandelende soorten blijven goed tot redelijk goed op hun plaats, vormen geen lange ondergrondse uitlopers en zijn daarom geen bedreiging voor folievijvers, bestrating of burens. Bij de winterharde soorten vindt men dit groeitype alleen bij *Borinda*, *Fargesia*, *Chusquea* en *Drepanostachyum*. In kleine tuinen, voor wintergroene hagen en bij folievijvers is *Fargesia* van deze drie de beste keuze. Alle andere soorten zijn wandelend, dat wil zeggen dat ze lange ondergrondse uitlopers kunnen maken en een grotere uitbreidingsdrang hebben. Voor deze soorten is het gebruik van wortelbegrenzer noodzakelijk. Hieronder wordt uitgelegd hoe u dit materiaal het best kunt toepassen.

Wortelbegrenzer (rizoombarrière)

De wortelbegrenzer dient om de wortels binnen het afgebakende gebied te houden en om te voorkomen dat de wortelstokken zich uitbreiden naar plaatsen waar ze niet gewenst zijn. De wortelbegrenzer die wij leveren is een taaie, duurzame polyethyleen folie van één millimeter dik die ondoordringbaar is voor de wortelstokken. De breedte is 60 centimeter voor extra zekerheid en voor enkele dieper wortelende bamboes. De folie kan op elke gewenste lengte worden geleverd. Bredere folie tot 100 cm is op bestelling leverbaar.

De vorm van het plantvak en de oppervlakte

Bepaal vooraf de vorm van het gedeelte waarbinnen de bamboe kan uitgroeien. De plant kan zich na plaatsing van de folie alleen nog binnen dit vak ontwikkelen; het oppervlak dus niet te klein kiezen. Het minimale oppervlak voor een lage bamboe is één vierkante meter, voor middelhoge 2 tot 3 en voor hoge bamboes 4 m². Voor reuzenbamboes is 10 m² echt het minimum. De vorm van het plantvak is niet belangrijk, mits niet te smal (minstens een meter breed voor grotere soorten). Besef wel dat een langwerpig plantvak naar verhouding meer folie nodig heeft dan een ronde vorm (zie tabel). Door de randen van het vak wat te laten golven krijgt de volwassen plant een natuurlijke omtreklijn.

Het ingraven

Dit is een lastig karwei, maar het is belangrijk dat het goed gebeurt om onaangename verrassingen te voorkomen. Om zeker te zijn dat de wortelstokken binnen de folie blijven moet deze folie helemaal rondom de plant worden ingegraven, waarbij de uiteinden worden omgevouwen (met een hamer) en in elkaar gehaakt (Zie tekening). Deze verbinding kan worden vastgezet met bijvoorbeeld boutjes, popnagels of een plankje en spijkers. De rand van de folie moet 2 à 3 centimeter boven de grond uitsteken desgewenst afdekken met b.v. schors of grint. Pas op dat bij het ingraven de folie niet wordt beschadigd door scherp gereedschap.

Regelmatig controleren

Als de folie een stukje boven de grond uit steekt is het gemakkelijker te zien wanneer wortelstokken over de rand gaan (de meeste bamboes wortelen erg ondiep). **Dit is belangrijk!:** Controleer elke herfst of de rizomen niet over de folierand groeien. Als dit gebeurt, knip dan de uitloper af en graaf het ontsnapte deel uit, indien nodig. Het is nooit helemaal uit te sluiten dat een bamboe alsnog ontsnapt, de kwekerij kan hiervoor geen verantwoordelijkheid nemen.

LENGTE VAN DE WORTELBEGRENZER IN VERHOUDING TOT DIAMETER EN OPPERVLAKTE

LENGTE FOLIE	ROND		VIERKANT		RECHTHOEK 1:4	
	Diameter	Oppervalk	Zijde	Oppervlak	Zijden	Oppervlak
4 m	1,2 m	1,1 m ²	0,9 m	0,9 m ²	0,4 x 1,5 m	0,5 m ²
5 m	1,5 m	1,8 m ²	1,2 m	1,4 m ²	0,5 x 1,9 m	0,9 m ²
6 m	1,8 m	2,6 m ²	1,4 m	2,0 m ²	0,6 x 2,3 m	1,3 m ²
7 m	2,1 m	3,6 m ²	1,7 m	2,8 m ²	0,7 x 2,7 m	1,8 m ²
8 m	2,5 m	4,7 m ²	1,9 m	3,7 m ²	0,8 x 3,1 m	2,4 m ²
10 m	3,1 m	7,5 m ²	2,4 m	5,9 m ²	1,0 x 3,9 m	3,8 m ²
12 m	3,7 m	10,9 m ²	2,9 m	8,6 m ²	1,2 x 4,7 m	5,5 m ²
15 m	4,7 m	17,2 m ²	3,7 m	13,5 m ²	1,5 x 5,9 m	8,6 m ²
20 m	6,3 m	30,9 m ²	4,9 m	24,3 m ²	2,0 x 7,9 m	15,5 m ²
25 m	7,9 m	48,5 m ²	6,2 m	38,1 m ²	2,5 x 9,9 m	24,4 m ²
30 m	9,5 m	70,2 m ²	7,4 m	55,1 m ²	3,0 x 11,9 m	35,3 m ²

Bij deze waarden is rekening gehouden met een extra lengte van 30 centimeter voor de overlap.

Wilt u in plaats van een strakke lijn een meanderende rand, neem dan voor eenzelfde grondoppervlakte de folie 10-15 % langer.

Boven: $\pm 10 \text{ m}^2$ bestemd voor een reuzenbamboe (*P. parvifolia*) in een voortuin
Onder: teruggevouwen uiteinden, in elkaar gehaakt en tussen 2 strips vastgeklemd

Routebeschrijving vanaf de A32: afslag 7 nemen, bij rotonde linksaf, na ± 1 km komt u bij stoplichten en slaat u rechtsaf. Links ziet u dan een watertoren. Direct voorbij de watertoren slaat u rechtsaf de Kwikkels in. Na 400 m ziet u links de kwekerij.

Vanaf de weg Blokzijl – Steenwijk: bij rotonde richting Steenwijkerwold aanhouden; bij de stoplichten slaat u linksaf. Links ziet u op een heuvel dan een watertoren. Direct voorbij de watertoren slaat u rechtsaf de Kwikkels in. Na 400 m ziet u links de kwekerij.

met de meeste auto's kunnen ook grote bamboeplanten worden vervoerd
de uitstekende delen worden dan met krimpfolie omwikkeld

BAMBOE-CAMELLIA-MAGNOLIA-RHODO'S-PALMEN- VARENS-EUCALYPTUS-enz.

grote overzichtstuin

open: alleen op afspraak; 's winters gesloten
Kwikkels 3, 8341 SK STEENWIJKERWOLD
tel 06-22370001 email jungle@degroeneprijs.com

regelmaticg introduceren wij nieuwe exoten

Wees wijs, maak een jungleparadijs!

www.degroeneprijs.com

www.degroeneprijs.nl